

АНДРЕЙ КАМІНСЬКИЙ.

З А Г А Д К А УКРАЇНИ і ГАЛИЧЧИНИ

Л І В І В, 1927.

Н а к л а д о м а в т о р а .

XPA 8191

✓

Tous droits de reproduction, de traduction et
d'adaptation réservés pour tous pays.

Copyright by A. Kaminsky, 1927.

А. Камінський

Предкладаючи цю книжку ми бажалиб поставити перед очі провідну ідею, іменно, що теперішня фаза історії є сном. Все одно, чи той сон справляє нам небесне блаженство, чи пекольні муки — це сон і читач — політик чи неполітик, мусить свою акцію — політичну і неполітичну координувати з будучим пробудженням.

Наша книжка писана з увзглядненням реальностей життя після пробудження.

Автор.

Будучність — рефлекс минувшини.

Минувшість є днем; будучність — навіть безпосередня — ночію, для декого звіздяною, для досконалого ока місячною. Як світло місяця є рефлексом світла сонця, так знання будучності є рефлексом знання минувшини. Коли минувшість ми розяснили собі так, що вона — по крайній мірі деякі її області — є для нас сонячним днем, то і будучність суспільності, її дорога життєва, її завтрашня днина, представляється нам доволі ясно.

При укладанні програми на завтра держатись треба отже одного способу: пізнавати минуле,далеке і близьке. Це метод науковий.

Є ще і другий, широко примінюваний спосіб при укладанні пляну завтрашньої дороги: глядиться уперто в один пункт вимріяної будучності, видумується для неї ідею теорію, доктріну — соціальну, політичну, національну — і силується людей і подій до тої відеалізованої, витеоретизованої програми зміряти. Це метод утопійний. Метод страсті, не ума; серця, не мозгу.

Зрозумівши важність пізнання минулого, ми будемо развраз до него заглядати. Замітити однак треба, що наука, яку хочемо витягнути з минувшини, не є зложена готова в літописях, чи компендіях по історії. Там зложені і виложені події, факти, акти, то є повістева, історична частина — механіка минувшини. Органічна же, внутрішня суть минувшини, реальна правда її духа, її психіка, фільософія історії, остає звичайно предметом до дальшого шукання.

Компендії по історії є звичайно тою безконечною масою каміння, грузу і піску, в котрім находимо зеренця золота, але не механічною працею, а аналізою.

Таким робом в фізичних матеріялах історії шукаємо її душі.

Бо людськість, суспільність і її історія, так як і чоловік, має не тілько тіло, але і душу, як і все інче органічне і неорганічне, має тіло і душу: і камінь і звірі і край і народ і кожде село, і кождє місто, і Галиччина і Україна, і Росія, і кожда інституція і кожда ідея, і українство і націоналізм і сепаратизм і об'єднення і кождий час і кождий період і кожда фаза; загалом все — живе і неживе, конкретне і абстрактне — має не тілько тіло, але і душу.

І коли ми пізнали тіло даного предмета, знаємо дещо, але не багато; знання наше мертвє. Щойно, коли ми пізнали душу, знаємо багато; знання наше є тоді живе і животворче. Без того ходимо напомацки, говоримо низдогад, на память, „орієнтуємось“, як обертаний вітром когут на даху.

І так заглянемо на хвильку в минуле, давнє і недавнє, викристалізуємо его і поставимо програму для будучності, не на всі віки — це прівілей інших — а для нашого покоління.

Закон єдності руських земель.

Цівілізація це — організація. Організація продукції в своїм основнім резоні. А що продукція вимагає спокою, порядку, права, отже потребує і організації політичної, військової, державної, яко консеквенції організації продукції.

Тисячліття до Христа і тисячу літ по Христі силкувались греки насадити цівілізацію — організацію

на південних берегах Сарматії. Довго, без переломових результатів. Раз тому, що мали до організування три континенти, не тільки Сарматію, а друге тому, що сусідній номад — сила дезорганізаційна — мав перевагу. Палив огнем, що було до палення; гасив кровію, що було до гашення.

Сарматія же сама з себе цілі століття в давніщім і далі в славянськім періоді, виявляла тількоrudименти організації.

Коли настала потреба лучшої державної організації славяне, не вміючи себе зорганізувати після вимог даного часу, змушені були згодитись на організацію свого краю варягами. Прошені і непрошенні, вигонювані і знов запрошувані і незапрошуовані, знамениті організатори тих часів, організують Сарматію політично, — перше блищі їм землі, іменно північний захід, потім південь, а далі північ.

Деякі історики більше дбалі про честь руських земель, ніж про правду, доказують, що славяне самі зорганізувались, а варягів звали як наємників. Тимчасом сам Нестор був переконаний, що славяне слабі організатори і висказав то в знаменитій фразі, переведений на сучасний язик: „Ми не організатори, прийдіть і організуйте“.

Так само дальша історія аж до нинішнього дня переконує нас, що Русь, це слабі організатори; тому все і все вискачували звідкись з боку узурпатори, котрі брались за діло організації руських земель.

Ми особисто думаємо навіть, що сама назва „Русь“ свідчить, що славянські землі організували варяги. Рація цьому та, що назви племен і народів походять від других племен і беруться з перших, в очі впадаючих ознак: пігмеї, кінокефали, савромати, словене, німці, лемки, бойки, хохли, кацапи, багнюки, поляне, деревляне і т. п. І от при першій масовій

стрічі славяне півдня, переважно мелянохра, до того зі значою примішкою також чорнявих азіятів-монголів — назвали норманів, в величезнім проценті рудих, русих, просто: русі, збірною назвою: „Русь“.

Нормане-Русь, горішня державна верства, грали в зносинах з чужими першу скрипку і тому назва „Русь“ дана варягам славянами, підхоплена зараз чужинцями, розтягнулась потім і на славян. Зі славянами не занебала початкова „Русь“ обмінятись назвою „чернь“, означаючу початково чорнявих, чорноволосих, а опісля в значенні перенесенім, чорноруких.

Іменники - бо самі: „русь“, „чернь“, утворені з приложників так, як слова: зелень, синь, червень, біль, жовч.

В повній скромності просимо ту нашу „теорію“, котра в інчім виді находитися у автора „Історії Русов“, не вважати навіть теорією, а просто нашим висказом і це одинока ідея в цілім трактаті, котрої ми ніяк не готові боронити, хоті ми особисто перееконані о її вірності.

Ми просто думаємо, що славянські мужики, увидівши вперше русь, назвали їх Русь тому, що вони русь, от так як негрів названо неграми тому, що вони негри, так як черця названо черцем тому, що він чорний, а і чорта названо чортом, бо чорний. (Цьому не перешкоджує навіть, що в Галії було племя Rutheni).

Зорганізована великими майстрами організації країна розвивається надзвичайно гарно. Сбімає скоро цілу сармацьку рівнину, сягаючи по Карпати, Вислу, Балтик, Поволже. Ліси Галичини, Припеті і Півночі рядяться зсловяницями руськими князями. „Русь“ розплівається в славянах, даючи їм назву, дану їй давніще славянами.

Зорганізовані племена славянські стають Русею.

Історію правлять закони. Але вони не готові, незвісні; їх треба щойно підглядати, винаходити.

Яким же законам підлягає історія руських земель?

Які факти положимо в основу при дефініюванні цих законів?

Ми будемо вистерігатись доказувати якунебудь правду. Пишуться цілі томи, щоб щонебудь доказати і без успіху. Ми будемо старатись вказати на факти, бо тим способом часто одно речення вповні переконує о правді висказаного погляду.

Історія організації руських земель в один організм обіймає тисячу літ. В княжім періоді, котрий би можна назвати південним, зорганізовано від 9—13 століття в один державний складовий організм взагалі всі землі межи Чорним і Білим Морем і межи Балтиком і пустарями Азії. По розвалі тої організації державної через номадів в 1237 р., зорганізовано в другім, північнім періоді, від 13—18 століття, взагалі всі ті самі землі знов в один, тепер вже централізований державний організм.

Організація йшла перший раз з півдня, другий раз з півночі. Перший раз, на скору руку повстала удільна, соборна Русь; другий раз, поволі — централізована. Організація розтягалась оба рази на ті самі землі так, що годі опертись покусі, щоб не сказати, що мабуть це один політично-державний комплекс, коли процес єго організації доконувався в такий спосіб. Важне і то, що північ півдневі при першій, а південь півночі при другій організації опору взагалі не ставив.

Коли денебудь в історії стикаються два більші краї, то на границі тих країв видимо уперті довголітні зусилля обох країв не датись один другому поработитись. Так римляне і Карthagіна; они же і Ралія; они же і германе; французи і німці; Італія

і Франція; Русь і татаре; Росія і шведи; она же і турки; она же і Польща і т. д. Північна Русь і південна — як мало антагонізмів! Як часто чути там: помагайте нам, боріться за нас, беріть нас! Навіть розвал тої другої організації в 1917 р., розвал в повнім значенні слова, не перевів розділу на дві половини: південь і північ, а задержав прінцип соборності, удільності: С.С.С.Р.

Такі головні струї історії Русі. Ті екзактні правди ставимо собі перед очі. Вони мусять на нас ділати як стихія, бо факти самі є констатованим історичних стихій. Перед нашим умом напрям історії 1000 літ і дивлячись на цей закон організації охота капризничання уступає.

Історія віків вказує на границі єдинення і separatizmів.

Як дві організуючі сили ділали на Русі, одна з півдня, друга з півночі, одна з Києва, друга з Москви, так само дві дезорганізаційні сили ділали там-же — зі сходу і з заходу. Номади зі сходу розбивали всяку організацію. Поляки з заходу будували свою, але руську нищили. Коли були розбити цілковито руську організацію і руську культуру на цілій Русі, по Азію, і вибудували на рзвалинах свою, як це зробили в Галії римляни — було б гаразд. Коли бще поляки були приняли християнство від греків, то можливо, що були уподобились руському народові — віра зблизила язики — і може, перенісши столицю бодай на Буг або і далі на схід, були вистворили славянський амальгам зі себе і з руських племен, на користь свою і всіх і були стали могутчою силою організаційною, так дуже там потрібною. За слабі на це фізично і духовно анектували тілько частину Русі і нищили стимуловані своєю релігією, що могли і як могли і ту частину Русі, которую посіли, і Русь по-за їх безпосереднім натиском. І так

Вони, як і Русь, стали вічними антагоністами і послідня мусіла сама себе організувати, хотівши здібності організаційні може слабші, як у поляків.

Чи ніяк не можливе зближення Польщі до Русі, через деяке приспособлення польської культури: віри, письма, язика, очевидно дійсне уподоблення культури двайцяти міліонів до культури 150 міліонів, не наоборот?

Чи не можливий культурний процес, паралельний тому, який зазначується межі дуже нечисленними, культурно висче стоячими словенами, а численішими, культурно низче стоячими сербо-хорватами, де словене учається письма, — „цириліци“

і язика сербо-хорвацького і дискутують о принятті в богослуженні старославянського язика? Не мусить же поляки находитись вічно в трагедії непримиримості, фатальній для них, між німцем і Русею. Їх діло о цім подумати.

Студіюючи отже процес тисячлітньої руської історії, бачимо, що руські землі виписали на протязі століть великими буквами закон ціlostі державної організації. Хто задумує перевести організацію осібної держави (української або білоруської) на одній тільки частині Сарматії, мусить бути свідомий, що починає нову епоху переорганізації історичного життя Сарматії, мусить чути в собі сили, оспорюючі тисячлітню історію половини Європи.

„А колиб так український Наполеон?“, вкіне хто з боку. „Скінчивби на Соловках“ — відповістися мусить. „Хмельницький?“ Сказавби вкінець: „Волимо під руського царя“. „А Гарібальді?“ „Гарібальді може найтись до будови Русі; до деструкції ні. Будова независимої України генія не найде. Найде хиба Петлюру і єму підібраних авантюристів, не ентузіастів високого стилю.

Політична неповнолітність Русі.

Історія державної організації на Русі виказує ще один основний факт, також радше правило — закон, а іменно: слабість здібностей організаційних — кождочасову політичну неповнолітність Русі. Нігде в Європі не явилося з претенсіями до владі і замахами на владу тільки самозванців і узурпаторів, немаючи узасаднених даних на занимані позиції, як на руських землях: Разін, Пугачев, Тетеря, Мазепа, Распутін, Керенський; Василько, Тишкевич, Маке, Винниченко, Шептицькі і другі.

Де в Європі мігби звичайний козак оголоситься царем! Коли снів о чім подібнім — то снів Валенштайн, а ціль обягнув Кронвель. Екзальтований фемініст Керенський може грати Наполеона тільки на Русі. Тілько на Русі можливий „жидівський царь“ Росії — Троцький.

Тілько на Русі можливо, що горсть поляків, за благословенням Риму, чвалає з Дмитром і Мариною в Москву скріпляти смуту. Сто літ пізніше снюють ту смуту шведи; сто літ пізніше французи; сто літ пізніше жиди, пімці і поляки. Они добираються до самих центрів Русі: Київа, Москви; бушують по цілій просторій землі; потрясають основами організації держави. Чому це? І одиниці і сусідні держави пакдають її свою владу — свідомі слабості організації Русі. — Це не є звичайні сусідські війни, щоб анектувати частину Русі; це є походи, що роляться в головах то геніяльних, то знов дітвачих умів, щоб розбити в порох руську державу, не якнебудь, а після слів пісні: „Od Warszawy až do Petersburga za Moskalami wraz, wraz, wraz!“

Ту слабість організації відчували руські ідейні ліберали і революціонери 19-го і безідейні 20-го

ст. з їх безпощадною критикою режиму і активною борбою з ним; така смілість в інших державах неможлива!

Потребу заповнити недостаток організації відчув Петро Великий, котрого діяльність є як раз діяльністю організатора, організатора в найбільших розмірах, які виказує історія світа. Він дав наче ілюстрацію значіння організації, коли зорганізував сіру масу і поконав одного з найбільших вояків і одного з найбільших інтриганів і на багнах шістьдесятого рівнолежника вибудував міліонове місто, форсуючи проти натури вилом в Європу...

Засилля жидів ілюстрацією значіння організації.

Значіння організації в історії цівілізації і значіння браку організації в історії Русі ілюструють послідні літа — війна і часи по війні. Два-три проценти населення — жиди — спричиняють прогання війни і вихопивши на хребет 180-міліонової держави, піддають під вуаллю ідей і претекстом революції, під розгром руську горішину клясу - інтелігенцію в найширишім значінні — а руську долішню клясу поробочують.

І по розгромі значна частина інтелігенції наче в гіпнозі вдоволяється фразами, що це сталося ради високих ідей, що це прогрес, комунізм, революція, що переведено то саме, за що боролись Пестель, Бакунін, Желябов і що наведені ентузіясти і ідеалісти є ідейними батьками Троцького, Зіновєва, Нахамкеса, Каменєва, Свердлова і всіх других соток і тисяч юдеїв, що цілий рух є клясовий, що той рух є етапом еволюції суспільності наче після слів Реклю; що і революція є еволюція, що цілий рух є, як скажемо, етапом розвою, а не явищем патольогічним,

Тимчасом хто приглянеться і вдумається, пізнає, що там стоять сьогодня проти себе дві осібні не кляси, а народи. В долі руська маса, а в горі жидівський організований інтелект. Руська маса - інтелігентна і проста — несвідома завдань своїх і краю, бо руський інтелект екстравагантний, анархічний, ідеалістичний, не методичний. Жидівський — сконцентрований, зсолідаризований, самолюбний. Кождий українець чи великорус хоче що інчого і то що дня. Всі жиди бажають 2.000 літ одного і того самого: теплу жінку, дозен дітей і купу гроша. Русин живе кождий про себе; всі жиди світа творять один колективний організм. Русин експлуатує землю, жидовин експлуатує русина. Товаром для русина: поле; товаром для жидовина: русин. У русина змисл організаціїrudіментарний; жидовин перфектний організатор і конспіратор; він є організатором експлуатації не-жидовина; він є вічним конспіратором і то властиво тільки в цілях економічних, в цілях його одинокої ідеї, одного Бога — гроша. Прінципом організації: змова; виразом її: шайка; гаслом: гой. Гой є всякий, хто не Спіноза і не Маркс. Говоріть про Герцена, Огарєва — він тихо; заговоріть про Ласкаля він рушиться в кріслі: „То великий чоловік!“

Ленін так говорить о однім з них, Троцькім: „У Троцкого никакой физиономии не было и нѣт... С Троцким нельзя спорить по существу, ибо у него нѣт никаких взглядов. Весь „троцкизм“, это прикрытие лѣвыми, яко-бы революционными фразами практической политики своих собственных дѣл“. Ленін в тих словах дав характеристику колективу: ж и д.

Жиди, це народ, котрий достарчає непропорціонально великого процента злочинців: ошуканців, фальшивників, злодіїв; так само непропорціонально великого процента професій, котрими бридяться люди:

шпіонів, агентів, провоکаторів, донощиків; непропорціонально великого процента неробів, що цілими днями ходять по вулицях і конспірують; непропорціонально великого процента ріжних професій, для котрих треба наукового підготовлення, але таких, в котрих може робити для суспільності тільки добра, скілько зла: публіцисти, писателі, адвокати, лікаřі; непропорціонально великого процента світових скандалів, зі зрадою державною і крізами державними; непропорціонально малого процента неквестіонованих продуцентів.

Це народ паразітерний, шкідливий, непотрібний.

Суспільності, проникнуті жидами, виказують ті симптоми, які виказують організми індівідуумів, проникнутих баціями сухіт: горячковання, марніння, нидіння, деформація, витончення, смерть; у суспільності від жида то само: крізи економічні одиниць; крізи льокальні, провінціональні, навіть часом державні; а на Русі, сьогодня вперше, катаклізм панруський. Ціла, особливо драматична, література галицька, а почасті і других народів середньої Європи, виводить на сцену жидів - шкідників і паразітів.

Жидок хоче зробити гешефт „екстра“ способом. „Наміряє“ вихреститься. Нерозважний священик вихрещує. Яко наслідок горить пів міста; загорілась і церква. Якийсь жидок сказав: „То твій Бог (горить)“. Почалась бійка з жидами; суд і інквізіція під крик „ліберальної“ преси цілої Австрії. Для русинів міста кріза, майже катастрофа; жидові — жадному нічого не лучилося.

Могуча німецька суспільність, а двох Барнатів спричиняють не малу крізу - горячку. Драйфус викликує велику крізу - горячку в Франції. На слабій Русі жидова викликує катаклізм. Страшний суд для інтелігентної верстви.

Будучи хлопцем, чув я від такогож хлоця, що вже народився Антихрист — від жидівки. Інстінкт народа каже Антихриста родити жидівці.

Горячковання — слабість у одиниць, груп, громад, провінцій і імперій на сході Європи — спричинена отже в основі жидами. Є, були і будуть все і все безконечні причини недолі людей і народів. Але при діфференціації людей на кляси, групи, заняття, партії, жиди витворили з себе спеціфічний продукт: це спеціфічні організми причинюючі горячку — слабість смерть.

Тому організми слабі, такі як поляки і Русь, вісьются судорожно в обіймах жидовий.

Народ, котрий ділав з заду, заражуючи тілько духову атмосферу в часах Герцена, коли ідея революції була високою і чистою — витворює з ідеї жидівський монополь, коли ідея розложилася, розгноїлася, коли такі, як брат Герцена, доживають в нужді.

Змисл організаційний того народа видно з того, що жиди, захвативши державний апарат в свої руки, зорганізовали з етично більше менше негатівного матеріялу всіх кляс і слой — дворян, чиновництва, офіцерського корпуса, духовенства, інтелігенції, робітників — армію большевиків, чорносотенців, хуліганів з менталітетом Пугачевців, для екстермінації другої половини руської горішньої інтелігентної верстви і поращення цілої руської долішньої верстви — народа.

Змисл організаційний жидів так досконалений, що, хоть у всіх переворотах страсти політичні викликають екстермінацію одних вождів другими, — гинули такі як Цезар, Дантон; тут Зіновів з Троцьким обмінюються засланням на... Кавказ.

В якій повній гармонії, присущій тому виїмковому племені они ділають видно з того, що від

1917 р. до 1926 р. не згинув ні один з них як наслідок політичних пристрастей. Чому? У них жадних політичних пристрастей,кромі ненависті до жертв — хрещених — нема. Кождий осягнув обі цілі: теплу жінку і гроші і єдиною дальшою їх задачею є поширювання тих двох благодатей між щораз більше число однородців з одного, а екстермінацією руського племені, большевицького і не большевицького, з другого боку.

Бо на Русі є дві кляси, два роди, два народи: жиди в горі і Русь в долі. Русь ділиться знов на дві групи: Русь-большевики — інструмент жидів і Русь не-большевики — жертва жидів. Пануюча кляса чи народ — жиди, большевиками — інструментом, нищать Русь жертву, при чим повстають ситуації, де що дня, на кождім місці, екстермінується і Русь большевиків в великом числі. Жиди остають нетипальні, бо они не Русь і не большевики, они жиди.

Зрозуміти треба душу події. Большевики не всі з натури негатівні: є і індиферентні і позитівні цівілізаційно, але в данім хаосі і розвалі egoїзми, інтереси, страсти людські кидають людей одних на других і в руках організаторів деструкції — жидів — люди, приймають менталітет чекіста.

Большевики, то є матеріал на большевиків, є і був по всі часи по всіх краях в великім числі; їх повно довкола нас, але вони або не шкідливі, або індиферентні або й пожиточні члени суспільності. Щойно організація большевизму жидами дається одиниці і суспільності, а нині людськості в знаки.

Жидові захочується для спорту і гешефту з власної волі, або з волі організованої шайки, щоб застрашити юдофобів, убити русина. Він убиває Петлюру, авантюриста, якого має право карати тіль-

ко історія. Жидок не убиває великороса того гатунку і степення, що Петлюра; він і вони бояться пімsti на цiлих масах жидiв. Вiн i вони знають, що як що вiдбудується, то вiдбудується не щось, за чим стояв Петлюра, а щось могучого, грiзного, що стояти буде проти iдей Петлюри. Вiн i вони знали, а бодай думали, що Петлюру нiхто не пiмstить. Малороса-польнофiла можна убити не боячись пiмsti. Вiн убиває не в Польщi, де Петлюру бодай знають, а в країнi, в дану фазу Леона Блюма. Жидок робить iнтерес, а жидова остерiгає противникiв жидiвського паразiтiзmu.

Хиба ясно показали правду, котру вiдчувається, але не знається: закон слабших здiбностей органiзацiйних руських племен, кiлькоb там у них не було Тургеневих i Гоголiв, Пушкiнiх i Шевченкiв. Незначний процент жидови наховстує i видушує широкi слоi передового населення так безпощадно i з тими прийомами, з якими видушується тiлько марних паразiтiв. Видовище грандiозне, яке перший раз вiдбувається в iсторiї свita.

З того слiдує двi рiчi: перше, коли при слабих органiзацiйних власностях, при неповнолiтностi народа руськi землi таки утворили i удержали одну державну органiзацiю, то видно, що цiлiсть державну вiписало фатум на заголовку книги iсторiї Сарматiї; друге, що, коли цiла соборна Русь так легко пiдпадає великим секулярним крiзам, що iдуть вiд чужих: ляхiв, шведiв, французiв, нiмцiв, жидiв, то щоб було, колиби ще i сама добровiльно розбилась? Апетити сусiдiв зрослиb i части Русi сталиb кольонiями, „гiнтерляндом“ свiтових потуг i їх сателiтiв. По третє, що коли Русь оцiнить значiння органiзацiї, то будучiсть її велика i свiтла.

Цівілізаційна роля Русі.

Сказано, що з IX-ого віку зорганізовано первоначально і переходово з Новгородської землі, потім з Київа, всі землі Сарматії в одну руську державу. Це і є велика наша вітчина. Коли татари ту організацію розбили, зорганізовано всі ті самі землі знов в одну державу, але вже з північного центра. Вітчиною - державою нашою до татар була отже Русь Володимира. Ті самі всі землі зібрани вкінець в 18-ім віці знова в одну державу перестали бути нашою вітчиною-державою, тому що були зібрані довгим історичним процесом, з іншого центра? Ті самі землі, раз наша вітчина, другий раз ні?...

Це не перечить, що Київська земля, південь, є нашою близкою, миліціою вітчиною, вітчиною по серцю, тимчасом коли ціла Русь, від океанів до океанів, є нашою державною вітчиною, вітчиною, яку витворив дух історії, дух нашої експанзії, вітчиною інтересів політичних, економічних, культурних.

Ми вказали на нашу давню і нову, вузчу і ширшу вітчину. Скажемо тепер, що коли вона наша, то зглядом неї маємо і обовязки... Таким першим обовязком є вимога відноситись до неї не по дітвацьки („Рассея“; „адін народ“; „єдіная незділімая“ - все те в галицькій транскрипції), а серіозно, хотіби вже і тому, що шеста частина нашої планети заслугує на відношення серіозне, оттак як і слонъ або медвідъ заслугує на серіозне відношення. Серіозно відносяться до Русі американці, німці, англійці; будемо сподіватись, що на будуче серіозно будуть до неї відноситись і галичане, так, як всі серіозно виховані народи відносяться до своєї вітчини. А чому, увидимо з далішого.

Могучу державну організацію з Київом, яко осередком, розбили татари. Розгром був не то катастрофою, котру гойть час; розгром був катаклізмом, котрого направа вимагала 5 століть. Без того розгрому південно-русське булоб мало таку позицію, як нині північно-русське, позицію, надаючу тон, домінуючу; північна Русь вдоволилася була позицією „України“; Київ мавби два міліони; Москва, Петербург малиб замість міліонового населення меньше; український язык занявби був перше місце; оба язики булиб мабуть ще близчі до себе, можеби вже і злились були давно в один інтерізивніцим культурним процесом і т. д.

Розгром перемінив усе. Русь розбилась на три часті. Полуднево-східна стала Номадією-Татарією; полуднево-західна польською кольонією. Осталася животіти Русь північна і та стала „Московією“. Московія мрачна, тяжка, забита, заскорузла, але ставши головною частиною Русі, організує опір наїздникам, а далі ександрію в зачерку Олега, Святослава, Володимира, хоть не таку блискучу і інавгурує цівілізаційну місію, зачеркнену в таких розмірах, в яких рідко котрому народові довелось виконати.

На її долю, кажемо, випало завдання стисло цівілізаційне, зі стисло, ясно очеркеною програмою. Завдання це полягало на тім, щоб номадів і кавалеристів, гуляючих по незмірних просторах, сягаючих по Чорне море, Кавказ, середньо-азійські пустині і Тихий Океан, осадити стало, видерти їм з рук мотуз, кайдани і ніж, дати в руки соху і косу і почати для тих земель нову еру цівілізації.

Коли грекам і римлянам судьба призначила місію цівілізаційну світлу і блеску, так третім народом цівілізаційним на велику скалю була Русь. Не маючи однак сама вищих ресурсів цівілізаційних,

давала зі скудості своєї то, що сама мала: цівілізацію хліборобську на місце номадо-розвідників. І коли греки і римляни з великими зусиллями вицівливізували Європу і то аж на своїх розвалинах, то Русь підцівілізувала величезні простори Європи і Азії по Тихий Океан. Такої місії іншим народам історія не дала.

Ціле діло йшло дуже тugo, дуже пиняво; діло з тими племенами, що цілі тисячі літ гасили всі цівілізації, які денебудь повставали: китайську, месопотамську, індійську, грецьку, римську, арабську, не було легке. Однак соха здобувала простори безнастанино, далі і далі, пустарі сходу і степи півдня. Хатки і осади посувались що раз далі на схід і південь. Царство мотуза і ясира підпадало редукції і так на багатьох міліонах квадратних кілометрів довелось цівілізацію оснувати Русі і ми не знаємо, чому ті великі правди не викристалізовані істориками в тези. От чому нам до Русі треба відноситись серіозно і менше „критично“.

Капризничуча групка українців, а і галичан, тричепа німецької потуги і польської тромтадратерії мусить на ті правди звернути увагу, коли поняття правди має в їх умах якінебудь права.

Все сказане, що відноситься до цілої південної часті Карпатії і до середньої і північної Азії, відноситься тим самим до українських земель, до південної Русі, котрої по розгромі не стало. На її місці водворилась Татарія і польський „гінтерлянд“.

Отже північна Русь повзяла зглядом обох південних колишніх Русей — польської і татарської — те саме специфічне завдання: переміну Татарії, о є долішнього Дністра, Дніпра, Дону, Кубані, Іорноморя назад в руські землі і переміну польського „гінтерлянду“ в руський „фордерлянд“. І вона це доконує.

Зростаючи на силах, Русь північна кольонізує далі і далі полуднє; люди виходять з лісів північних погранич і утікають з кріпацтва західних земель на степи, що витоптували тільки дикі коні, і ті степи оре плуг під охороною руських гарнізонів і Україна породжена Московією росте і росте, початково до призначення і вдячності, далі до зарозуміlostі і політичного нерозуму.

• • • • • • • • • •

„Пишучий забув на козацтво“, — скаже хто; „воно булоб зробило для України краще то, що зробила Московія“. Застановимось тому над резонами биту козацтва.

Поволі і тяжко посувала Московщина межу межи організацією держави, організацією праці, рільництвом з одної сторони, а системою номада, системою розбою і грабежа, з другої; межи системою регулярної продукції з одної, а системою експлуатації з другої сторони. І коли вже сила організованої північної Русі дала себе чути доволі сильно на Волзі і Дону (козача обиціна на Дону повстала 1549 р.), тогді артілі козацькі — організації повсталі для „козакування“, організації вольнопромишляючі, економічні — приняли закраску політично - мілітарну, щось в роді сильно примітивного ордена, для борби з поневолюючими Русь Польщею і турко - татарами.

Резон козацтва, це зрив і протест поневоленої Русі. Оно підносить голову в історичнім інстінкті в момент, коли сили північної Русі даються чути і от-от будуть надвигатись. Козацтво остає політичною силою рівночасно з рішучим наступом північної Русі на схід, полуднє і захід в XVI столітті. Це зоря перед сходом сонця на півдні.

В будові Русі характер козацтва є отже епізодичний, так як на пр. епізодичною є независимість Новгорода Великого або Пскова. Органічним завданням козацтва є піднести голову проти обох чужих сил, поневолюючих Русь, Польщі і татаротурків, вплисти в руську державу і тільки в тім характері оно проявляє нерв.

Коли з Хмельницьким це завдання написалось, оно стає вялим; гетьмани стараються пристройтись яко вассалі всіх можливих і неможливих чужих володарів, оглядаються і кидаються на всі сторони. А коли це роблять і проти „Московщини“, то тілько тому, що звідтам надвигалось неминуче фатум.

Козацтво тревало довго — від Косінського до Мазепи уплило багато часу — але тревалих основ держави не положило; було сильно анархічним стовпищем; старшин любили прості зраджувати, видавати; було часто очайдущне; дуже лицарським не було; до державності і висчих організаційних понять ледво підносилось. Було, як сказано, епізодом по дорозі переходу земель з під Польщі і Татарії під Русь.

Беручи отже за основу органічний хід подій, північна Русь не поневолює України; она породила „окраїну“ — „Україну“. — Так само ставши Великою Росією, она породила Малу Росію — „Малороссію“. Чуючи за собою її плечі, козацтво осмілилось політично родитись для борби з Польщею і Татарією. Слово „родити“ характеризує повстання українства від північної Русі. Без неї козацтво зліквідували Потоцькі, Вишневецькі, Чарнецькі. Їго розуміється зліквідувала північна Русь, іле ріжниця в способі ліквідації ясна. Там на палях, цибеницях і в варшавськім колізею; тут часто на юмістях, як дворянє.

Не обійшлося і без трагічних епізодів, бо історія руської держави, як і всіх других, не є історією сентименталізму; історія дійсності не є історією ідейного політичного еротизму, який так пишно зацвів в послідніх десятиліттях і приніс тільки лиха народам другої кляси і на пр. відношення Петра до Павла (Полуботка) мають паралель в відношеннях Єлизавети до Марії Стюарт. Так отже між півдневою і північною Русею не можна найти слабшої звязі як родство.

Основи гармонії українства з московством.

Фізичне національно-державне родство Русей вплинуло рішучим образом на менталітет обох. Імейши на Україні і на півночі підмічаємо одні фундаментальні суспільно-політичні явище, від котрого тає з розкоші душа українця і українолюбця, котрий бажає розвіту своєї країни; явище, що замічається у українців так найвищого інтелекту, як і простолюддя, іменно прінцип гармонії українства з „Московством“. Бо коли українці і великороси два народи, що зайве так твердити як і перечити, то між ними гармонія така, якої нігде ніколи між двома народами не було. Гармонія ця основується на сіmpatii, а сіmpatii породжені історією, культурою і битом. Та гармонія дала безконечні позитівні результати. Бо коли руські землі лежали не заслонені від кавалериста Азії і коли їм присущий слабший змисл організаційний, то без тої гармонії руські землі не могли б удержанатись независимими, маючи до діла з імперією Османів, з мілітарним генієм шведів, з їлдю католицького духа Польщі, а нині з талантом організації німця і політичним генієм бріта — двох всепоглощаючих сусідів всіх народів.

Ми не знаємо, чи українець — южанин, сепаратист, над тим коли небудь застановлявся, очевидно коли його інтелект сягає глибше, як поверхня модерних фраз і ідей. Колиб на Україні було більше серіозної політичної мислі, колиб люди ішли хоть за власним інстінктом — результатом довголітнього історичного процесу — і не піддавались каприсам і абстракціям, зрозумілиб, що їх іррідентизм, сепаратизм, независимство, поза тим, що є абсурдом яко можливість, є яко ідея-ідеал — гріхом против життєвих інтересів народу і як всі інчі пляни і ідеї, котрі родяться на наших очах так обильно, мусить бути розгляданим крайно осто рожно і критично.

Гармонія руських племен чи народів, це третій закон, який лежить в основі історії Русі. Цей наш закон виснували ми з того, що написане в серцях переважаючого числа нам сімпатичних українців і українофілів XIX. століття, століття ідеалізму і націоналізму, від Котляревського до Драгоманова, а також в серцях тисяч інтелігентів і міліонів простолюддя України.

Гармонія ця, це фортеця, котрої навіть шімець і бріт серіозно розбивати не думає, не надіючись результатів. До тої твердині беруться тільки на пр. галичане, або групка, що звалась „Союзом Визволення України“, а нині успівають тільки московські жиди, ті знамениті організатори своїх інституцій і інтересів на дезорганізованих руських землях.

Законом гармонії мешканці України творять собою сінезу українства і панрусізму. Житель України є українцем і руським в одній особі; руським не русофілом, як це хотівби піддати на пр. Донцов. Русофілів на Україні нема; мешканці України є вповні українцями і вповні руськими, так само як на пр. Дмитро Донцов є повним Дмитром і повним Донцовим, не Донцофілом. Донцофілами

можуть бути хиба поляки, читаючі „Основи“ єго „політики“....

Генеальогія історичної причиновості політичної мислі на Україні така: географічні услів'я породили історію; історія породила даний бит; бит породив дану культуру; культура породила даний менталітет, даний політичний інстінкт.

Зазначити треба, що той менталітет на Україні, не витеоретизований, не ідеольогічний, а органічний, інстінктівний, розуміючийся сам собою: він в крові і кості. Дається навіть завважати, що мозок наймогучіших, як Костомаров, Куліш, Драгоманов під впливом ідей молодості — ставиться в менше зрілій молодості проти органічних інстінктів; з часом, коли досвід і знання подвоюєсь, вертає назад в струю, котру на деякий час оставил.

Так отже перед нами факт почуття у одних українців, чи мешканців України повної національної єдності з великоросами, у других при почутті деякої відмінності чувство повної гармонії інтересів культурних і політично-національних.

У сепаратистів почуття — не почуття, а бажання двійності і дісгармонії. Оно не інстінктове, а кепсько витеоретизоване; тому оно при найлекшім натиску життєвих інтересів розсівається, як оно розсіялось в умах багатьох передових лібералів України.

Не оставимо незазначенним, що поети, божеський Шевченко, Метлинський, Чужбінський, Ніщинський, Лисенко, в стихах і піснях тягнуть в пречудних акордах українську нуту, українську, а не общеруську. Джерелом їх вдохновення був подвиг козацтва в борбі з Польщею і номадами. В тім характері козацтво було повне живописності, романтизму, навіть блеску і дає тому для художника безмежий матеріял для поезії, пісні, театру, мальства, музики. Що до нинішніх ідеалістів, „по-

слідувателів“ Шевченка, замітимо, що як позітівним був Шевченко жиуючи 1814 - 1861 р., вказуючи на вищі вартості душі і життя, так негатівні і неідеалістичні є його „послідувателі“, що живуть в 20-тім столітті, коли стремлять „возстановити“ Україну, т. є. свідомо і несвідомо, розділити її між німця, бріта і жида і їх сателітів. Як чиста душа мадяра веліла єму стати в ряди Кошути в 1848 р. і боритись проти німця, так нині патріот угорський мусить шукати опіки під протекторатом тоїж німецької потуги.

Шевченко обіймаючи духом і серцем все гарне і високе, яке носилось тогді в воздухі, атакував все лихо даного часу і мусів бути і горячим українофілом, будучи ідеалістом, так як Олександр I., будучи ідеалістом був і... декабристом.

.

Так все, що підпадає під руки з області географії, історії, биту, культури руських земель, свідчить про закони історичні: закон одності, закон гармонії і закон неповнолітності. Ті закони мусять стати вітрилами нашої життєвої плавби. Без свідомості тих законів до тихої пристані віхати не можна.

Хартія 10. січня 1917. і самоозначення народів.

Условія географічні, історія і бит — культура, говорять про цілість руських земель і їх народів, чи етнографічних величин. Яку пісню співає теперішність, історія, культура, самих послідніх часів? Напрям же даний давнішими часами не мусить бути вічний! Нові часи можуть вимагати другого! Тому пригляньямось новим часам — найновішим.

Під час війни родилась одна велика ідея (котру люди, що люблять говорити напамять, — приписують Вільсонові), котра відограла величезну роля і спричинила, що результати війни були для середньої Європи такими, якими були; це ідея незалежності народів, всіх — великих і малих, ідея, звана самовизначенням народів. Результати тої ідеї були величезні, але она була ідеєю хвилевою, для хвилевої вигоди і догоди і не знаємо, чи нині хто в тім сумнівається. Ми цій ідеї самовизначення приглянемось, не тілько тому, що вона дала величезні результати, але і тому, щоби на ній показати крихкість і хиткість ідеалістичного елементу в політиці там, де проти него стоїть елемент реалістичний.

По зломанні Румунії Асквіт уступив, а керму Англії обняв Льойд-Джордж. Тоді Вільсон, не розуміючи в європейській політиці нічого і йдучи за чувством пронімецьким так своїм як і переважної часті американців, не даючи союзникам, а в ту хвилю особливо Льойд-Джорджеві, прийти до себе з заклонотання, поставив в поті з 18. грудня 1916 р. в субстанції запитання: *Why do you really continue bloodshed and destruction?* Чому ви влаштуєте продовжувати пролив крові і деструкцію?

Союзники, бачучи що біда, відповіли на ту ноту потою з дня 10. січня 1917 р. Та нота союзників є одною з найважливіших хартій всіх часів і найважливішою в цілій війні, так що до безпосередніх, як і дальних наслідків. Щож в тій відповіді міститься?

Отже там вписано перший раз за цілий час війни признання законності аспірацій до волі і незалежності пригнічених німцями обох держав народів і признання законності акції тих народів; перший раз союзники приймають стремлення пригнічених які свої. Документ отже рівнозначний ціли

повної дезінтеграції Австрії і обкроєння Німеччини. Він є наче другим виповідженням війни в імені югославян, чехів, словаків, румунів, поляків і — галичан. Союзники в критичну для себе годину — горе робить чоловіка ліпшим, каже єму обніти чесноту — зуміли в матеріалізм життя і змагань влiti багато ідеалізму і зискати собі сіmpatii у інтересованих. Це пропущення з 10. січня домінує цілий 1917 рік, а навіть цілий дальший хід війни. Передовсім відчули удар тою нотою високі круги обох німецьких держав. Вони зрозуміли, що „біда“ і кидають на стіл два послідні атути, один на заході, другий на сході, щоб парувати послідню харту —protoевангеліє свободи і незалежності племен підбитих німцями.

Німці не надумувались. Рішили зломити Англію і Росію і то скоро. На заході Німеччина оголосила, що з 1. днем лютого 1917 р. она затопить кожде судно, котре буде зміряти до портів Великої Британії, Ірландії, до західних берегів Європи і до портів Середземного Моря, стоячих під властю союзників.

Результатом того повідомлення була війна з Америкою. Війни з Америкою німці тоді не боялись. Вони знали про силу німців американських з Гексамером на чолі, про мілітарну слабість Америки, про сіmpatii американців до німців, про неохоту до війни. Німці сподівались всіх користей з війни з Америкою, а іменно ізоляції Англії топленням кораблів без розбору і присутності Америки під час мирних переговорів. Амбасадор німецький в Вашингтоні Бернсторф вважав виповідження Америкою війни своїм тріумфом. Рація та, що всі вважали, що Америка і Вільсон чуються арбітром, посередником, а не стороною.

На Сході рішили покінчти і покінчили війну властиво вже в двох місяцях по 10. січня 1917 р. армією пораженців і агентів організованою тисячами Нахамкесів, котрі оснували над Росією гегемонію юдеїв.

Декларація 10. січня дала цілком натурально початок деклараціям союзників, адоптуючи з того часу нові дипломатичні лозунги, але що особливо важно, та декларація дала напрям і матеріал тим нотам Вільсона, в котрих він виступав проти німців.

Бо Вільсон пливав раз - враз між натиском Англії з одного, а впливами німців і жидів з другого боку. Єгож головним інспіратором був жид, так високо славний „Colonel House“, очевидно жид в масці, як всі вони в Сполучених Державах.

І так, коли Временне Правительство, що творило вже волю пораженців і німецького генерального штабу, компромітувало в цінічних деклараціях, на примір в декларації з 9. квітня 1917 р. справу Росії і союзників, союзники, щоб ратуватись, продовжали наставати, що їх ціль, як говорилось в відповіді французького правительства руському є: *secouer cette tygannie germanique prompte a peser si lourdement sur les peuples moins avancés dans les voies du progrès.* *)

Англія на ту руську ноту відповіла 3. мая з емфазою, що она в першім періоді війни воювала за свою незалежність, а тепер за свободу других від чужої тіранії.

Французька Палата Депутатів наче доповнюючи відповідь свого правительства рішила 5. червня 1917 р.: *Eloignée de toute pensée, de conquête et d'asseroissement de populations étrangères, elle compte que l'effort des armées de la République et des armées*

*) Стрясти ту германську тіранію, що так тяжко давить менше передові народи на дорозі прогреса.

alliées permettra, le militarisme prussien abattu, d'obtenir des garanties durables de paix et d'indépendance pour les peuples, grands et petits, dans une organisation, des maintenant préparée, de la société des nations".¹⁾ (Між іншим з цитованого видно круги і часи, в котрих родилась ідея товариства націй).

По тих деклараціях союзників Вільсон, як усе, не маючи свого сталого погляду на справи і тому завсігди уступаючи натискові, відповідає 8. червня Временному Правительству дуже сильно. Він бе наче кулаком по столі за кождим висловом і адресуючи до Росії, говорить властиво до німців, уважаючи вірно слабе російське правительство вже тілько агентурою німецькою.

Хоть в тій декларації, як і в інчих, на примір при виповідженні війни Німеччині і при виповідженні війни Австрії Вільсон остро картав обі німецькі держави, він, вірний собі і своєму краєві, котрого симпатії були все fiftyfifty (50–50) — половину за Англією, половину за німцями — зараз таки в відповіді папі на єго апостольське посланіє з нагоди вступлення народів в 4-тий рік війни, писав: „We must await some new evidence of the purposes of the great peoples of the Central Powers“...²⁾

Очевидно і папа і Чернін і Гертлінг і ціла пронімецька преса Гарста з „New York American-ом“ на чолі, вичитала цілком слушно то, що там було написано, то є чувство пронімецьке Вільсона. „New

¹⁾ Далекі від всякої мислі піdboю і поращенні чужих народностей, вона (Франція) числить на те, що вмагання армії Республіки і армії союзних позволить, по пораженні пруського мілітаризму, одержати тревалі гарантії мира і независимості для великих і малих народів, в організації товариства народів, котра від тепер приготовлюється.

²⁾ „Ми мусимо ждати (в логіці — дістати) якусь нову евіденцію цілей великих народів Центральних Потуг“..

York American“ писав: We can see no essential difference between Pope Benedict's proposals and President Wilson's formula“.*)

Опісля прийшла нота з 14 пунктами, для німців знов дуже тяжка не так в замірах Вільсона, як в результатах, які вона дала, підхоплена інтересованими.

Опісля прийшла кінцева єго інтервенція, щоб німецьку армію ратувати від розгрому і так вічно — пів діла для брітів, пів дня німців.

Отже Вільсон говорячи одного дня одно, другого друге, противолежне першому; будучи одного дня за німцями, другого проти них, завсігди однак уважний, щоб їм не сталась кривда (з німецького погляду), завсігди стремлячий до миру без анексій і контрібуцій, навіть при кінці війни мимо 14 пунктів; він, під англо-саським натиском, говорити мусів раз враз і то, що було написане в тій декларації з 10. січня, тому з ним і проти него, его висказами проти єго висказів витворювалась атмосфера, корисна для дрібних народів, бо німці надто вже грішили чувством: „Gewalt“, Tod und Teufel“... і т. д.

Про ідеї тої хартії незалежності, як і про дітей, які она породила, не говорилось на вулицях так голосно і широко якби повинно. Всесвітня преса невтральних держав, а і американська, про ню замовчувала. Та преса підносилася німецьку ідею миру без анексій і контрібуцій — готовлену німцями на случай програння ними війни.

В Америці, за виразну побіду стояв хиба губокий Елайгу Рут, а чемпіоном побіди, з незалежи-

*) „Ми не видимо жадної суттєвої ріжниці межи пропозиціями папи Бенедикта, а межи формулою президента Вільсона.“

місттю дрібних народів, був Рузельт. Але Вільсон робив все своєю величезною власттю, яку має в Америці президент, хоть єго воля до заниманого становища була за слаба, а ум до подій недорослий. Вільсон робив то, що сфорсував Рузельт, але все пів року пізніше.

Війна виповіджена Америкою 6. квітня 1917 р. почалась властиво 1918 р. в маю, коли Англія почала вже не кричати, а пищати, і коли було видно, що по пораженні Англії, німці кинуться на Америку.

Так слабісттю і конечністтю породжений ідеалізм независимості малих народців дав такі обильні результати, що слабі народці і ідеалісти будують на тих результатах доктріну самоозначення народів, забувши, що та ідея — чеснота, виплекана в часах критичних, мусить уступити реальностям тяжчим, як ідеї - чесноти. Англія вже аж надто часто висказала, що вона думає о суверенності малих і слабих, то є, що, коли хочеш бути сувереном, не будь малим і слабим і видержи натиск.

Держави, що породились яко результат заклопотань, слабості і страху союзників — Чехи, Польща, Румунія — характеристично ще, що в обемі неприродно великім, не розуміють того, що сталося. Вони не хотуть знати, що в нашій епосі вони можуть бути тільки протекторами — курчатами, котрі мусять шукати крил курки. Вони ведуться надто сміло, невважно; забувають, що „циплят считають по осени“...

Ідеї независимості - самовизначенню, ідеї - маневрові, ідеї - ефемері життя протиставить друге явище основне, ідею наддержави. І як гуси розбігаються, коли надходять волі або коні, так малі держави замовчують і уступають натискові могучих. Чотири або п'ять комплексів державних на кулі земській, це желізний закон подій і явищ історичних

нашого часу. Нинішній день не знає питання: соборна, чи не соборна Україна, а питання, в котрий комплекс чи комплекси війдуть або втягаються автоматично українські землі. Горе землі, що того не розуміє....

Українізація України і її характер.

Звертаємо увагу на грандіозне явище нашої епохи, на формaciю наддержавних організмів, гранд-організмів, котре то явище убиває в зародку всяку мисль, ідею, акцію „самовизначення“ слабих. В житті державних формаций відбувається щось таке, як з небесними тілами: сонця-осередки і планети-сателіти.

І коли ідеалісти тягнуть за Шевченком, за політичні тони ним висказувані — то це треба брати яко ідеалізм - поезію, а не політику, бо нині комплèтно змінені часи диктують цілком інчу доктрину.

Змінилось слідуоче:

1. Тогді Японії ще не було чути, а північна частина Тихого Океану і в часті оба береги, азійський і американський були більше руськими, як неруськими. То нині виглядає на міт. Часи змінились; нині є Японія з 70 міліонами населення і коли ми читаємо в українській пресі, що Амур населений українцями мавби бути кольонією України, то питаемо, чи в разі независимості України від прочої Русі мож подумати, що Амур у відношенні до Японії не найшовбися в положенні горобця до орла.

2. Могучим натиском цілої Русі розбито імперію Османів. Нині хотіть тільки ще наразі, Русь розбита, а бріт вже голосно озивається аж на Чор-

нім Морі мимо зависті Франції, Німеччини, Італії, мимо молодої Туреччини, мимо можливого руського завтра.

3. Чи наші дні не показують, що розвал Росії, навіть далеко не комплєтний, возстановлює на наших землях автоматично Польщу, навіть Чехи, навіть Румунію, навіть серіозні проби Юдеї, а з ідеєю України властиво тілько українізацію і юдеїзацію.

4. Нинішня Москва, ті клясичні організатори дезорганізації і деструкції руських земель, зрозуміли, що дезорганізація Русі відразу запалахкотить живим вогнем, коли підкопається гармонію між південною і північною Россією, коли найдесь щось, що кине малоросса на общеросса на самій Україні. І вони найшли українізацію України.

Многі думають, що українізація це продукт процесу визвольних стремлінь народу. Тимчасом українізація має свої стислі, льогічні, політичні причини в політиці могучих сил, котрі бавляться Україною так, як філі моря човном. Ті причини наведемо.

Англія, віддаючи жидам Палестину, сподівалась з того для себе великих користей: сімпатії всесвітнього юдаїзму, особливо юдаїзму, розсіяного на славянських землях; далі основання авангарда в центрі арабів і ісламу; далі ділання того-ж авангарда проти натиску Росії на південь.

Жиди завели Англію. Палестина сіоністична стала по стороні своїх одноплеменників з Москви — комуністів-сіоністів — і розсадником націоналістичних рухів на Сході по мислі юдео-большевізму.

Консеквенція — злість Англії. Льорд Самуель уступає Пульмерові, котрий трошка приборкує жидів і арабі — 90% населення — після виказу юдеїв „підняли голову“. Консеквенція — злість жидів. Рішено замість малої, сухої Палестини зробити Юдею-Сіоном велику, товсту Україну з Кримом.

Одна рація цеї політики товстий чорнозем, де торговля вже в руках жидів, але головна рація населення. Араб фантаст, задумчивий, хмуравий, син пустині і волі не до праці затяжної, а до заняття або ніякого або легкого і вільного; тепло дає само все те, що потрібне до життя, араб не раб — робити не буде. Крім того Палестина країна, що тисячі літ не відмежувала натиску різних сусідів і нині не відмежить натиску панісламу — спеціалістів меча.

Українець друге діло. Жид єго знає: „Яремо, герсту хамів (слово „хам“ є псевдонім) сину“... В Галичині він знає свого жидівського Івана, стоячого босого коло шинквасу; краса культури... Спеціаліст-раб — буде робити.

Тут рішено оснувати жидівську державу, юдеїзацію України, а яко одно зі средств переведення постановлено українізацію.

Рішено юдеїзацію України. Чому України і яко краю і яко вираз певного поняття, певної ідеї? Чому юдеїзацію України, а не на примір Малоросії? Юдеїзація якоєсь ... „росії“ ідея за сміла. „...росія“ це не тілько Керенський, Львов і т. д., це також Корнілов, Колчак, Денікін і т. д. Україна же — це Петлюра і другі організатори держави в єго стиліо, в найгіршім (для ідеї жидівства) случаї Скоропадський. Це щось без волі, без мозгу, без нерву, без сили. Це щось, що є тілько стихією як буря, море, землетрясення, часто грізне, але даючеся опанувати інтелектові. Це щось, що не є ні означене, ні здефініоване; щось, в чім елемент фантазії займає велике місце. Це хаос яко прінціп ідеї українства, анархія яко прінціп державності, а нігілізм — беззасадність, безпрінципність яко двигучий, все вивертаючий, етичний прінціп-мотор. Яку-би форму управи не установили, скинуть її. Яка-би маленька

не вродилась Україна мимо величезних претенсій на Кавказ і Сян, в ній повстане ще ціла маса сепаратизмів і провінціоналізмів. Скинувши Грушевського, ще ледво взяв за булаву Скоропадський, а вже чиняться серіозні проби дати булаву чужому Вільгельмові Габсбургському! А нині претендентів до булави, скілької їх! Представте собі танець на Україні по скиненні большевиків! Це щось, чим не править жaden ідеалізм, патріотизм, ідеал; це примха, каприс або чистий гешефт. Це така там собі Україна — союз: Хаосу, Анархії і етичного Нігілізму — сила слабша, як яка Естонія або Альбанія; величина, яку світ видить з 1917 р. На її поробощення вистане звичайного жидівського нахальства і наглості.

Додайте до того менталітет вже цілої російської інтелігенції, котра в великій часті відкидала всяку державність, як Крашоткін або Й Толстой, або домагалась через ніч державності такої, до котрої тяжка Росія йшла тяжко і поволі (конституціоналізм) або до такої державності, до котрої не треба іти ані скоро ані поволі (утопії, неможливі або більше меньше можливі в дальші покоління).

Так ясно отже, чому рішено юдеїзацію і так вже підюдеїзованої України.

При чому однак українізація? Відповідь легка: Старе як світ „divide et impera“. На Україні є населення руське чи українське, зви як хоч, але воно є одно і одностайнє. Хохли чи кацапи, говорять по українськи чи по великоруськи, але вважаються одним „ми“, де в тім „ми“ є всі українці і всі „москалі“ і де не „ми“, а „они“ це німці, поляки, жиди.

Розділити ціле велике „ми“, цілих 90% населення на „ми“ і „не ми“, відірвати від спільногого,

одного „ми“ 20—50% сил — це велика ідея. Тогді мож одних бити другими, робити погроми „москалів“ або „українців“, котрих захочеться і панувати.

От ідея — велика і деструктивна, як сам прінцип деструкції — два народи чи один, але одно „ми“, таки розбити на „ми“ і „вони“.

Українізація дає обильні плоди. То ту, то там, завели жидівську мову. Хрещатик — широкий історичний — віддано Воровському. Столипін, що переводив землеустроїство, буржуазацію мужичого елементу, розбиваючи лятіфундії, найплодотворніша ідея, яку смертельний може повзяти і переводити, уступає Маркові, котрий пропагував дві ідеї: пролетаризацію плебесу і концентрацію капіталів в руках... капіталістів, котрими є в великім проценті...? Володимир ще не уступив Мойсеєві. А по цілій Україні монументи не Тарасові, а Шолем-Алейхему. Хай же живе Шолем-Алейхем.

І так за часів Шевченка не було ще Японії; Англія була силою, не потугою. Суезкого Каналу не було; парова машина в почині своєї акції.

Німеччини також не було, Бісмарк ще тілько ріс. Сполучені Держави Америки ще деклямували з патосом доктрину Монро: Америка для американців. Жидовин, пише Шевченко, ще ходив перед паном Хведором ходором. Меньші держави так були рівні більшим, як той „szlachcic na zagrodzie równy wojewodzie“ і перед душою великого українця вставали в мріях гетьмани, Україна в славянськім союзі, рівна з інчими, вільна, все очевидно яко ідеали, мрії, а не яко політичний дезідерат.

Тогді думалось, що держави товчуться на однім місці, а не, що деякі ростуть до великанських розмірів, коштом всіх інчих.

Кромі того то були часи ідеалізму і гуманітаризму. Тогді думали, що всі люди і народи є

братами і що малі і великі, слабі і сильні, мають право на рівні права.

Нині виразно видно, що життям правлять су-
ворі, жорстокі життєві закони. Які вони? Плявтус
сказав одну з найбільших правд, які є на світі:
„Homo homini lupus“. Ілюстрація: жиди, властите-
лі бодай цілої половини всого соціалізму і кому-
нізму — отже високих ідей — „перебили — ка-
жемо вже не то ми, а і Chicago Tribune — руську
інтелігенцію, а на оставшуся частину накинули на-
мордник“... Які ті закони? Студійте їх в посту-
пованиі могучих народів: брітів, німців і жидів:
це закони організації Сили.

Студіюючи і звичайні закони географії і історії,
і культури і в додатку життєві кроваві закони
виводимо, що нам треба лучитись, а не розлучу-
ватись від найближчих для оборони перед напасттю.

Ми мусимо взяти на увагу засилля жидів на
Русі. Ми мусимо взяти на увагу так часто повто-
рююча інсталяцію і захват найвищих позицій чу-
жинцями, або непокликаними. Дальше і то, як сла-
бо і як поволі реагує Русь на всяке лихо. Коли
реагує, то більше яко стихія, ніж яко сила органі-
зованого інтелекту. Проти ворога любить послугу-
ватись більше стихією, на примір морозом, ніж ме-
чем і т. д. Руський чоловік є інчого складу ума,
як європеець. Це щось, судячи по історії, наче
вічний 18-літній молодець.

Це все мусить лясти в основу нашого менталі-
тету, нашої політики. Ми мусимо зрозуміти, що ми
суспільності другорядні, неповнолітні політично, не-
докровні культурно і нам не остается на нині нічого
інчого, як поскромніти в ідеях і змагати до візста-
новлення тої організації державної, яку судьба ви-
творила на Русі, тої неідеальної, висміваної чужими
і своїми, політично-державної єдиної, неділімої Русі,

такої, щоб установила хоть звичайні, прімітівні людські права, не швайцарські, не англійські; з властію такою, котрої прінцип управи запевнявби хоть право на життя, спинивби екстермінацію, а чужинцям сказавби: годі! Гарна річ федерацівна, демократична республіка — для слідуючих поколінь...

Студіювати нам треба не англійські форми управи, не „self-government“, не констітуцію Швейцарії, Америки, Франції, а перше всего політичний і культурний біт країв і держав, на степені переходу від абсолютізмів до констітуцій. Нам не думати про Люкулльові обіди, а про звичайний житній хліб, кусок сала і чарку горілки.

Що до ідей, то вироблювати треба ідеї позітівні, такі, при котрих збільшується, або хоть удержанується продукція. Перше всего, щоб не горіли села України; щоб не видушувались люди-большевики і небольшевики; щоб був обезпечений який такий лад і порядок; недоторканість личності; обезпечення доробку, можність продукції; словом — хліб насущний. Розвалити Стінку і Чеку і здалека чалапкати за культурнішими народами, перше за менше культурними, а далі за вище культурними і то з заду, не забігаючи вперед.

Високими ідеями не требаupoюватись. Високі ідеї, як і все друге, рождається, ростуть, цвітуть, дозрівають, потім старіються, розкладаються, гниють і видають убійчий запах, що ширить епідемії і смерть. Крім цього є ідеї хорі; ідеї утопії; ідеї блофі; ідеї передвчасні — хоть гарні, але шкідливі; є ідеї люксусові; є ультра-ідеї; всякі є ідеї. Проникати в саму душу ідеї і аналізувати, неupoюватись позором, блеском, модою. Так поступаючи українець буде конструктором, а не деструктором і будучність оцінить вартість його діяльності — по результатах...

Драгоманов і Галиччина.

Проти всіх географічних, історичних, битових і культурних фактів; проти всего, що думає, говорить і робить 90% українців; проти душі і інстінкту України; проти показаних нами законів історичних підносить протест Галич (говоримо все тільки о руській Галичині) і вносить в своє життя політичне і культурне тілько лиха, а в життя Дніпрової України тілько хаосу, роздвоєння і руїни, на скілько слабі галицькі сили позволяють.

Є два руські народи, дві руські нації. Границя їх не в Курській губернії, а на Збручі. Українці на схід і захід цеї річки осібні, відрізняються. Вони підносять високо пугар за єдність, деклямують про спільність земель від Сяну по Кавказ, але спільногомежними, крім матеріялу на спільність, фактично дуже мало; це рак і птах. І як легко найти 90 на 100 пунктів спільноти між інтелігентом з Полтави і Вологди, так можна найти 90 пунктів, ділячих інтелігента Тернополя і Житоміра.

Їх ділить ціла духовна культура; цілий політичний менталітет і всі національні ідеї і ідеали. Щоб засипати пропасть між Україною і Галичиною, делегувала Мати Україна до Галичини Драгоманова і він намагався кинути місток через Збруч і зближити оба народи. Галичане слухали єго то з неохотою, то набожно, але за єго проповіддю не пішов ні один, ані навіть з тих, що єго величали і перед ним благоговіли. Коли він умер, то завернули від єго проповіді дальше, як перед ним. Галичане почали по єго смерті період названий нами Шептиччиною, котрий по війні далі степенується в період ліквідації українства в Галичині.

Домінуюча в тім часі політична доктріна, що Галиччина є осередком і вигідною точкою — Піемонтом — національного життя України, урвалась нагло 1924 р. і „Діло“ сконстатувало смерть своєї доктріни і політики 19 грудня 1924 р. словами: „Ствердження нами безпримірного факту, що Галиччина перестала бути українським Піемонтом, просто витискає сльози з очей польської реакційної мафії“. Вона урвалась, затихла, ніхто не відважувався Галичину називати з того року Піемонтом, але вона не умерла, тільки перейшла в підпілля. Носителі доктріни остали в живих.

Зі статті Томашівського: „Драгоманов і Галиччина“, що находитися в „Політиці“ під датою 10—25 грудня 1925 р., довідуємось, що за Збручем, це „Схід“, „Евразія“, а ту „Європа“; що „Європі“ буде „суджено здобувати Схід на ново“; автор закидає галичанам, що „галичане не хотять мати нічого спільногого з тим новим наступом на „Схід“; закидає, що „галичанам так опротивила Європа і їм так спішно до Евразії, що не хотять гаяти часу жадною автономією“; автор каже, що „галичане заявляють, що вони не європейці й ними не хотять бути; вони — „євразіяти“ й тілько того бажають, щоб землі Ростиславичів Мстиславичів, Романа й Данила — цих типових європейців — негайно поділили долю батьківщини і спадщини Джінгісхана, Батия і Золотої Орди“; автор статті закидає галичанам, що вони „хочуть щоб „pestis moscovitica“ була єдиним кормом їх душам“. Томашівський наводить цитати, після котрих Драгоманов стояв за угоду з Польщею; він каже, що Драгоманов стояв за selfgovernment, а галичане той selfgovernment відкидають; він цитує Драгоманова, котрий писав, що „тілько в Галичині можуть природно вирости люди, котрі будуть і європейці і українці і потяг-

нуть до себе і російських українців". Автор статті переконує нас, що він і його приклонники приймають політику Драгоманова і що для них „український Піемонт усе ще на Заході“.

Є щось діяболовичного в інсінуації, що галичане „ї чути не хотять про децентралізацію її (Польщі, про автономію українських земель, про власне законодавство, власну адміністрацію, шкільну владу, краєву оборону, то - що“.

В „Галичині Піемонтом“ показували ми фактами, що Галиччина була австро-польським Піемонтом. Стаття Томашівського показує нам той Піемонт *in statu nascendi*, так як він родиться, повстає, чи відновлюється як фенікс в країні блудних доріг. Зачаття саме, сказати, того Піемонту ловиться на гарячім. Являються люди, котрі всі явиша і факти історичні вивертають на виворіт.

І так божевільні галичане і чути не хотять „про власне законодавство“, навіть власну „краєву оборону“, говориться до тих, котрі вдоволились би елементарними горожанськими правами.

Польща підбирає людей, котрі ще раз піддають ідею походу на Київ, то є на „зломаний карк“, гнити там, де вже гніє один наклад галичан. Вони лестять, як дітвакам: ви європейці, не азіти; ви захід, культура, будьте вільні від „східно-європейської зарази“.

Руські народи — слабі організатори; тому німецькому генеральному штабові удалось започати за поміччу агентів розвал, котрий жиди перевели на руськім народі. Томашівський піддає, що то Русь — яко спадкоємець, а може і потомок Джінгісхана, Батия і Золотої Орди, завела у себе нинішню анархію. До того він — українець, визнаючий, що над Дністром і Дніпром один народ — відді-

лює землі Романа і Данила, від „батьківщини“ Джінгісхана, повидимому за Збручем.

Роман і Данило були „типові європейці“; начеб тоді були якінебудь європейці; начеб тодішній „Захід“ не дивився на Візантію, столицею блеску, богатства, збитку і штуки, як на центр культури, зі зложеними як до молитви руками; начеб тоді денебудь в Європі горіло світло культури так ясно, як в Царьгороді!

Стаття інсінуує, що Драгоманов, редактор „Вольного Слова“ і автор „Исторической Польши и Великорусской Демократії“ був так начеб польнофілом, у всякім случаї попередником таких, як автор цитованої статті.

Річ в тім, що в часах, коли Драгоманов писав про угоду з поляками, оба антагоністи, русини і поляки, стояли проти себе, яко борці під верховою властю німця, котрий вічно підозрівав слабого русина, але підозрівав і не любив і сильнішого поляка, памятаючи єго з 1830-тих років, з 1846 р. і з 1848 р. Коли ж Томашівський піддає мислі до угоди, рутин і поляк не стоять проти себе, а лежать — один під сподом, другий на верха; борба скінчена; місця для борби властиво нема і місця для угоди також нема; а є животіння побитого, побіженого; є надія на будучність у одних, а страх перед будучністю у других.

Коли Драгоманов надіявся на галичан, то то була єго явна помилка, бо і Драгоманов не був вільний від малих і великих помилок.

Драгоманов величав Захід, але свій Захід, не Захід Томашівського. Захід Драгоманова, це Франція, Швайцарія, Англія. Захід нео-піемонтеzів починається на захід від Збруча. „Pestis moscovitica“ є *lapsus linguae*, хтоб єго не виповів, бо галицьку неволювийсть або *pestis moscovitica* або її нічо не виїсть.

Взагалі-ж сказати треба, що якби так Драгоманов читав нинішню інтерпретацію його поглядів, написавби мабуть другу брошурку під заголовком: „Былобы болото, а черти будут“.

Властителі ідей, репрезентованих статтею знають, що роблять. І ми знаємо. В статті це стоїть виразно. Вони репрезентують групу, в котрої кузні куються мечі на Україну; в їх ткальні ткуть нове мотуззя для Галичини, в їх лябораторії виробляють антідоти на *pestis moscovitica*, що іде зза Збруча, не то з над Волги, а таки з над Дніпра.

Галичане групи Томашівського приготовляють з галичан авангарду сили, котра границі єго „Європи“ хоче посунути кілька мерідіянів на Схід. Галиччина має достарчити мяся і червоного напою на бенкет європейзації „Азії“ за-Збруча. Галиччина має стати Нео-Піемонтом.

Наш закон неповнолітності на руських землях відчувають інстінктом або і систематичними льогічними заключеннями і галичане — цілі їх групи Стоцький, — Кучабський, — Томашівський, по котрім не сподіватисяб цього, і Донцов і ті невидимі, що стоять ззаду; що посадили на святім Юрі чужинця, що інспірували і кермували походом на Київ, що піддають ідею другого походу на Київ.

Наміряються дві річі: перша внести на Україну тілько дальшої дезорганізації, скілько дається, навіть армією, а друга, викинути з Галичини сто тисяч молоді і розсипати їх кістки по Україні та зробити тим способом місце для сто тисяч молоді з-за Сяну.

До переведення цого замислу-пляну найшлись галичане, що чорні пляни розмальовують пестрими красками, рахуючи мабуть слушно на політичну незрілість галицького загалу...

Далеко поза Галиччиною, з ріжких причин ми не спосібні ані на ніяку борбу, ані на ніяку угоду; не можемо ні своїм ні чужим причинити ніякого лиха ні добра, отже абсолютно об'єктивні між активними діячами — сторонниками борби або угоди, подамо, яко епізодик, наш погляд на угоду і борбу.

Від часів коли Галич зачав політично вискачуватись, одні русини змагали віз галицької політики і культури повернути дишлем до східних столиць: Київа, Москви, Петербурга, другі до західних: Krakова, Відня, Берліна. В 1890-95-тих роках Драгоманов в „Народі“ держав цей віз зверненим симпатіями на Схід.

По єго смерти приступили до дишля ті, котрі вважали, що край з єго смертю не осиротів, але тут інтервеніював Шептицький. Він ухопив за дишель і по ріжких маневрах при дуже слабонькім світлі галицьких світил, — Шептицький видів дорогу добре — повертає сюда і туда і поїхали при великім ентузіазмі на Україну — в західнім напрямі. Їха ч до Відня, Берліна, але понеже життя звязане і з несподіванками, то желізною льогікою подій, прийшлося остановитись в Польщі. Хто сказав: „а“, мусів сказати: „б“; хто хотів Австрії, або хто опирається на Австрію, мусів послідовно згодитись на ту величину, котра лежить на східних границях Австрії і котра була завсіди протеже Австрії.

Нині групки борби ведуть борбу і от між многими інчими політичними засудами Польща засуджує 1. липня 1926 р. ві Львові 8 молодих людей на тюрму 3—8 років.

Є це борба для борби; борба для політичного спорту; борба для жертв. Тимчасом жертви непотрібні; борба безрезультатна і даремна. Ціла

політика цілого покоління вела explicite до Австрії, implicate до Польщі; осягнули, если не точно то, чого хотіли, так точно то, за що боролись.

Повірте, що все на світі має душу. І події мають душу. Коли годились на посадження чужинця на вершку св. Юра; коли підносять сепаратизм і упоюються москвоїдством, то в цілім ряді льогічних заключень згодились на Польщу; тому треба перестати кидати молоді життя в пащу погуби. Треба лишити борбу, а організувати, коли є охота і добра воля, силу внутрі і поміч зі вні від своїх і близьких. Зглядом же Польщі бути лояльними в поступках, цілком лояльними, без борьби і без угоди. Треба гордо, хоть без яктанції, замкнутись в собі, в своїх кружках і організувати силу економічну, культурну, політичну, але без угоди і без борби.

Полякам треба сказати так : Ви побідили; ми побіджені. Побідителя не судять; побіджені не будемо ні нарікати, ні вас обвиняти, ні вас просити, ні головою о мур товчи; будемо лояльні, яко політично розумні єства. Теперішня фаза історії є епізодом... Ви, поляки, маєте найкращу нагоду заслужити тепер наші взгляди, нашу, сказати... ласку. Вона вам може придатись тогді, коли на вашу посілість обрушиться з заходу і сходу могучі масси... Ті слова визвуть в них напевно зітхнення запираюче віддих і може промінь політичної розваги.

Отже лояльність для Польщі це одно : організація своєї сили економічної, культурної, політичної, це друге і найтерпеливше очідання будучності, це третє. Ми вже сказали чому це так, скажемо ще й інчі резони чому ?

Галич є край наче заклятий, наче предестинований на погубу. А це задля слідуючих причин.

Конструктивним, організуючим елементом давніх часів була аристократія: князі, бояре, дворянє.

Організуючим елементом наших днів є буржуазія. Чого можна сподіватись по суспільності, котра тих двох елементів не має? Галицька суспільність, це плебс — елемент до організовання, а не організуючий, горсть інтелігенції — в великій часті на чужій службі, то є організуючий, управляючий, але після чужих директив, на чужу користь. Інтелігенція, це елемент дуже позитивний, коли є аристократія і буржуазія, з котрою вона разом ділає, а індиферентний, або — в певних обставинах і негативний, коли буржуазії, до котрої нині входять останки аристократії, нема.

Навіть приклад Росії показав, що інтелігенція не все позитивна. Вона (— її часті), можуть бути позитивні, індиферентні, або й негативні. Величина все і абсолютно для цівілізації конструктивна, це буржуазія. Це відчули і деструктори і виплекали ідею і доктрину непависного „буржуя“. Буржуазія — це розмах цівілізації в XIX. ст. Ми виділи її, як вона робила революцію 1789 р. Той ентузіастичний підйом людського духа, з многими найвеличавішими мужами, які дала історія; ми виділи ту революцію, що для пізнання її краси, на многих університетах потворено в XIX. ст. осібні катедри; ту революцію, що воодушевляла всі благородні душі цілого XIX-ого століття.

Коли інтелігенція і буржуазія мають значіння, яке описуємо, то що сказати про Галич, без буржуазії, з горсточкою інтелігенції, сповняючої волю, хоча-нехотя, хлібодавця!

Тому кажемо, що ніяк, ніколи, в жадних умовах Галич нічого великого для себе сам не доконає і всяка акція ним піднята на більшу скалю мусить вивернутись в фарсу, або буде поведена так, що скінчиться програною або й катастрофою.

Приклад в великих розмірах: похід на Україну.

Приклад в малих розмірах: З початку „бойкотували русини польські університети; тепер польські університети їх бойкотують.

Ще один приклад: Вибрали диктатора; не могучи повернути до краю — це була б непотрібна капітуляція — остаючи за границею він мігби бути корисним колиб... колиб... колиб хотів остали з ним в контакті галицькі кружки, позволили Єму по трохи на них опертись, не зізольовали його, дали директиви, виробили спільні пункти поступовання загалом, колиб сусільність доросла до політичних концепцій.

Зі сторони Петрушевича — колиб орган можливий; колиб хто вмів писати статті; колиб він сам знов з ким говорить, а з ким ні; колиб не чувся бувшим маєстом, а на примір галицьким Масариком і другі неможливі колиб...

Християнська теологія студіюючи душу чоловіка, пізнала її і рішила, що для її спасення треба сили із він — благодаті.

Студіюючи душу Галича в її проявах, зрозуміємо, що сам зі себе, своїми силами нічого не докаже; потребує благодаті — сили дарованої.

Галич є не сусільність, а фрагмент; не цілість, а частина цілості; сила фізична, без духовної; 4 міліони людей, не чотиromіліоновий народ, чи частина 40-міліонового.

Правду нашої теорії потверджує одно цікаве явище. Інтелігенція галицька не противиться очевидній руїні руськости переводжені сусідами. Була іменно одна частина руської інтелігенції — духовенство — майже независиме; щось в роді якогось рода буржуазії: освічені і неголодні. Колиб ієархія духовна походила з духовенства, творила з ним один організм, одну цілість і силу, була виразом і концентрацією чувств, ідей і стремлінь духовенства

— на взір других народів — то добро для суспільності було б з того дуже велике: ієрархія, священики і монахи яко одна цілість творили силу, котрої знищити було бгоді. Та-ж духовенство дало яких чотири п'ятих культурної праці в Галичині. Воно-ж дало Шашкевича, Головацького, Вагилевича, Могильницьких, Устяновича, Трешаковського, Огоновського, Наумовича, Петрушевича, Гушалевича, Качалу, Січинського, Пелеша, Хиляка, Танячкевича, Онишкевичів, Войнаровського, Фолиса, Нижанковського і багато других, що давали країві культуру в ріжких областях впізні світського знання і діяльності, бо то не були ні попи ні ксьондзи, то були люди гармонії духа. Що-ж сталося?

Сталось то, що в 1890-тих роках інтелігенція, котра тоді почулась доволі сильною, через силу, яка еманувала з особи Драгоманова і через акцію радикалів, не перешкодила накиненню духовенству начального ієрарха чужинця і обсаджуванню спіскопій такими русинами, що пішли ділати під інстінкт чужинця — на митрополичім престолі, що пішли проти духовенства, єго цілей і інтересів і проти інтересів руськості.

Друге, вже в самих послідніх літах інтелігенція не перешкоджує переформованню цілого духовенства через целібат на таке, що буде творене на образець ієрархії і що піде за ієрархами проти руськості.

Це резони, чому ми кажемо: заклята земля. Позволяє на очевидну погубу. А коли Галич не хоче навіть вдергати в руках спадщини, яку посіли ще з рук посліднього покоління — от власне сили і независимості духовенства, своєї послідньої реальної сили і коли той сам Галич трясе Кавказом, то ми бачимо в них незрівноважених, акробатів, чудотворців, а не політиків-патріотів. Та-ж ясно, що

держати треба то, що мається в руках, своє духовенство — головну галузь інтелігенції і джерело інтелігенції і буржуазії все одно, чи ти віруючий чи раціоналіст.

Це було ясно, коли поспіднє покоління не було пропащим. Таким воно є через духову і фізичну декаденцію, Фізична лежить в зменшенні інтелігенції походом на Київ і в придушенні духовенства. Духова в блофі і тромтадратерії і лозунгів і кличів національних і патріотичних. Коли ще случайно явився на горизонті і світив фарос — Драгоманов, було відрядніще. Він погас. Осталася сиротою галицька земля.

Парляментаристи — Романчук, Барвінський, Вахнянин, Олесницький, Кость Левицький — ледво чи слабші від типових парляментаристів — вождів партій і народа — других австрійських народів, але не мали за собою опори буржуазії — тільки „народ“, то є плебс, то є політичне майже зеро. Тому не могли виказати твердості, сили і послідовності; на то треба чути за собою 200-тисячну буржуазію, попри чотирьох міліонах „народа“. Це яко практики.

Яко теоретики потрібних позитивних великих правд, які лежать в основі життя Галича, не виділи і не сказали.

Радикали, — давали великі надії, котрі не сповнились. Суспільність без буржуазії — брак соків — настала атрофія.

Московіфи, мали здоровий інстінкт, але лихе, неполітичне понимання реальностей.

Грушевський, знаменитий архівар — дав галичанам, то є загалові інтелігенції, знання історії України, котру до него знали слабо і в тім єго велика заслуга для Галича. Але поза архивом не жив... До того був з Росії і при леда нагоді можна

було сказати: „оп Moskal“; був в положенні спеціально делікатнім.

Франко талантливий, всесторонній писатель; писав в мові руській і польській; русько-польський публіціст на всі руки; пропагандіст соціалістичного світогляду.

Що до ідей однак, то глубоких, основних, провідних, позитивних у него нема. Єго ідеї — соціальні, національні, політичні, битові, фільософічні — це непередуманості, невиробленості гімназізми. У него всюди півмудрість, мудрість модерна, популярна, голосна, дешева. На світ дивився через одно маленьке віконце хати, пролетарське, потім австро-українське, замість глядіти через всі вікна культури, на всі сторони світа. Дати краєві потрібніші ідеї не був в стані.

Це все, що ми до цого параграфу про Франка хотіли сказати, але в посліднім, 21-шім числі „Українського Прапора“ з 1926 р. слова Грицая: „Безхарактерність і мертвецька тупість галицької суспільності в добі виступу Франка...“ пригадали нам в тій же газеті галицької діпломатії слова про „вічний полічник“, який Франко зааплікував „рутенцям“ в статті: Nieco o sobie samym i mi ríšili zastanowitissz z polítičních zgládžív ižé i nad „rutençiam“ i Frankom, bo-ž cíla nášta studia jde do toho, žob zrozumíti náš kraj i podati výsledí toho rozumínia.

Галич представляється нам як огород, де росли цілком звичайні продукти, де не було жадних надзвичайних гатунків, але все на диво несогірше, мимо того, що сусід вічно відгортав ліпшу землю для своїх культивованих ростин, а руські підривав, присипував камінням, придоптував. Ми думаємо собі, як би гарно виростали продукти в тім городі, якби хтось поставив, де треба, пліт, якби повири-

вав чуже насіння і повикидав каміння і понасаджу-
вав ростини, які ростуть по других наших землях.

Франкові і послідувателям, як от Грицаєві, представляється галицька земля як багно, в якім повзав „тупий“, „брудний“, „безхарактерний рутенець“ не в першій степені, а до квадрату („мертвецька тупість“); ество, на котре олицетворена Україна каже єму „наплювати“, котрому він в присутності чужинця, по думці Грицая, задає „полічник“ і то, щоб будучі покоління, що будуть зватись: Вахнянин, Барвінський, Олесницький, Шухевич, Гладилович, Целевич, Огоновський і т. д. і т. д. стидались своїх дідів, „вічний полічник“. Колиб з опису психіки рутенця, поданого Франком і послідувателями портретист представив на вічну пам'ять рутенця: присадистого, з сильно розвиненою долішньою щокою, вистаючими кістями над очима, щетинястим живтим волоссям, маленькими вусиками, коротким носом, виразними злосливими сильними губами, з бородавкою під оком і в старім зеленавім оберочку, будучність, що нічого не буде читати і студіювати, тілько писання Франка і єго обожателів, буде знати середовище, котре не дало Франкові вирости в світову велич, затміваючу все середовище, заслугуюче на потоп.

Галичане так люблять писати; чому ніхто не застановиться докладно, замість з боку, над цікавим явищем Франко-рутенського антагонізму. Це-ж потрібне для знання свого краю, свого стану, своїх людей. Застановимось коротко ми.

Франко був чемпіоном пролетаріату і прогреса в першій половині життя, а независимої України в другій. В тім характері поставив собі задачею борбу з буржуазією. Буржуазії Галич не має. Має слабий її сурогат.

Були інтелігенти: освічені, виховані, богато з них величавої поверховності, життерадісні, заслугували і дізнавали вповні звичайного товариського респекту. Тим самим заслугували з боку чемпіона пролетаріату на атаки.

Всі визначні були спосібні або й талантливі, були повної хоть не найвищої освіти — заслугували на назву: „туших“.

Мали взагалі гарний характер; всі зі звичайними життєвими інтересами, амбіціями, егоїзмами; всі після поділу на типи звісного Франкові Бенедикта, належали певно до ліпших представників типу: homo typicus. Заслугували отже на назву: „безхарактерних“ і „брудних“ і „цинічних“, хоть цинізму тогді ще в Галичині взагалі не було.

Не всі всіни, але всі по змозі, всі визначні працювали на полі културнім, просвітнім, а далі економічним: учили математики і географії; поправляли задачі; писали учебники, граматики; складали словники; працювали по видавництвах, клубах, організаціях; компонували, будували, малювали, лічили, судили, проповідували; писали повісті, драми, поеми, ліппі і гірші; деякі писали цілі великі компендії; закладалиrudіменти економічного і культурного життя бідного краю, словом — робили багато невидимої, а мало видимої для слабого ока, праці.

Франко робив багато видимого — словників і граматик не писав — і може нині устами приклонників легко сказати: Дивіть, це моя продукція — за 20 рутенців, рахуючи на те, що менше інтелігентний галичанин слабо розбирається, як то відчув Пачовський, починаючи свою книжку словами: „Вмийте очі, вмийте очі, бо сліpe дитя“.

Колиб мали фізичний, або духовий інструмент до мірення діяльності, особливо пожиточної

діяльності, не знати чи Головацький, Огоновський, Пелеш, Барвінський або і многі другі не переважили Франка, а такі, як Нагірний, може і цілий їх дозен, бо це були позитивні, неквестіоновані діячі.

Франко і його поклонники атакують рутенців під зглядом спосібностей, під зглядом характеру і під зглядом праці. Важний і цікавий ще і спосіб атаковання: найтяжчими словами, які видержує папір. Ви тямите тих інтелігентних, світлих людей, котрих і в Париж на виставку фізичної досконалості можна слати. Як до них пасують Франкові спітети?

В методах Франкових атаків маємо другу характеристику Франка: метод атаковання безвзглядний, сміливий і наглий.

Кромі таланту, характеру, праці, в розбір входять ще ідеї. Ідеї політичні русинів були такі, які мож критикувати евентуально кілько хочеться; могли бути ліші; але були які були; важно, що ніяк не гірші від Франкових. Русини не були ні надто консервативні, ні надто поступові; були остережні, вичікуючі. На лихо опортуності на тільки, що не вміли з групою панруською утворити одну, обом спільну. Це великий їх гріх.

Такі взагалі були русини і такою була їх діяльність.

Приглянемось блиże Франкові. Посідав безперечний талант, значний, але не глибокий, ані бліскучий. Стояв на висоті „Літературно-Наукового Вістника“ і „Кіргєга Lwowsk-ого“. В Німеччині, Росії і Польщі таких сотні і сотні і там великої уваги на них не звертають. Це видно із того, що поляки, у котрих він так багато працював, в літературі і між діячів его цілком не втягають.

Що до характеру, то Франків характер позволяє єму на все те, на що характер пересічного

інтелігента не позволить: на публичну клевету і виразні обяви зависті і ненависті. Дрібність характеру, невихованість душі, непорядочність мислі така, що він нападає русина навіть за „пенсію“, а навіть за „жолудкове травлення“ — бо „рутенці“ заробляли на хліб, споживали і... травили.

Що до праці і ідей, то Франко ставиться проти всего, що творило ество інтелігенції руської. Єму не подобається у них нічо; він відкидає все; єму з русинами цілком не по-дорозі. Вони і він виключаються взаємно так, як виключається взаємно чорне і біле, плюс і мінус, буржуазія і большевізм.

Як він відкидав явно ціле їх ество, так відкидали русини Франка, мовчки, тихо; наче його нема; відкидали його — то є негацію себе і всего того, що представляє руський інтелігентний слій, який творили самі і з котрого походили, і руський плебс, котрого прогрес лежить в доробку, в достатку, в буржуазації, котру переводили.

В тім згляді все, що робили і репрезентували русини, було хоть як слабе, але взагалі позитивне; то що представляв собою Франко, позитивним не було. Він стояв на пр. за соціалізм-пролетаризацію; вони старались, щоб плебс щось мав — раді були буржуазації. Десять-колись робили проби, щоб обі партії, народовці і москвофіли, йшли разом; Франко, як підносить це Крушельницький — був проти порозуміння; воно-ж не було і по мислі поляків, у яких Франко працював.

В другій половині життя пригасив він свої соціальні абстракції, зблишився до русинів і став за независиму Україну від Бескида по Кавказ. Він бо любив завсіди бути чемпіоном і брати найвищі тони. Тепер трафив під нуту і русини — нове покоління (люблять також високі тони), узнали его

і пішли навіть по єго взірцям атакувати „рутенців“ з доби єго „виступу“. Перенялись єго завітами так, як большевики завітами Ільїча.

Багато в тім кумедного, бо в суспільності плебсу, котра не має сильного середнього і багатого стану і відповідної інтелігенції, в суспільності де не все вироблене, зрівноважене, солідне, кумедний елемент займає значне місце.

Позитивним отже елементом у Франка є його публіцистична, наукова, писательська праця, така, де єго особистість як найменьше зазначується, от на примір в переводах.

В діяльності-ж політичній, де зазначується єго характер і ідеї, річ представляється так: Хто стоїть на ладі і світогляді буржуазнім, хто бажає для нашого плебсу доробку, продукції, прогреса тої продукції, переміни частини плебсу в буржуазію, той видить негативну діяльність Франка, раз сіянням дісгармонії своїм характером, а друге встримуванням прогреса своїми нереальними ідеями.

Хто-ж стоїть на становищі пролетаря, котому нема діла до продукції, котрий видить тілько нагромаджені капітали, котрі викликають тілько аппетит консумції і деструкції, тому представиться Франко, як апостол і жрець будуччини, після єго слів:

Сеж послідна війна. Се до бою
Чоловіцтво зі звірством стає...
Се поборює воля неволю,
Оживемо, брати, оживем.

Деструктивну психіку тих слів показали літа 1917 до нині.

Сказане відноситься до області соціально-політичної.

В області національно-політичній, хто стоїть на ідеї державно-політичної єдності (при адміністративній областності) всіх руських земель, той видить негативність ідеї Франкового москофобства і незалежності. Хто же стоїть на незалежності України, той найде у Франка все для себе потрібне.

Дух єго легкості, плиткості, несеріозності відбився на політичній психіці молодого галицького покоління, у котрого за багато єго писав *plus ultra-ізм*, а за мало почуття сили, спокою, рівноваги, гармонії. І так, коли під єго впливом політичний характер молодого покоління став несеріозним і дав результати, які видимо, так і культура не без єго впливу обнизилась умисним затиканням богатих панруських джерел і накиданням своїх убогих або і нездорових.

Для контролю вірності і точності сказаного нами про Франка — єго ідеї і характер — наведемо вязку цитатів, уживаних галичанами як мотта і взірці по газетах.

Франко пише:

Наша ціль — людське щастя і воля
Розум владний без віри основ
І братерство велике всесвітнє
Вільна праця і вільна любов і т. д.

Зробіть пробу, дайте це прочитати дійсним літератам. Вони скажуть: Це теорія деструкції; програма розкладу і блофу; незрілости, дітвацтва і гріхи проти основних принципів життя і культури; чародійна формула — рецепта на всі проблеми і недостачі нашої планети — мусить викликувати в зрілім чоловіці тілько усміх.

А ось пророцтво:

Та прийде час і Ти огнистим видом
Засяєш у народів вольних колі,

Труснеш Кавказ, впережешся Бескидом
І покотиш Чорним Морем гомін волі.

Писано для предестінованих на погубу, що нічо не знають, нічо не розуміють, не видять, не мислять. Чорне море не ставок і хай покотиться по нім гомоном волі пісня: „Не пора“, то її в миг ока докінчить гімн дреднавтів: „Rule Britannia!“ Кавказ! Не ма на світі рози, котрої запах так мілій і пожаданий для англо-сакса, як запах Кавказького петроля. Навіть Бескид не наш, а чий хоче: угорський, польський, чеський, бо дітей країни кормлять дуром. Стихи пророкують серіозно, патетично независиму Україну. Ідея може прецінь здійснитись тільки якимсь дуже загальним голосуванням цілої, соборної України — України Олега і Володимира з населенням нині в 150 міліонів, не лиш гіпотечних 40 міліонів... голосуванням людей, армат, бомб і т. д.

До таємничої, животворящої природи відноситься завсіди поети і непоети з благоговінням, бо її потуга і таємницість всеобіймаюча, безмежа. Франко так її чествує:

Мамо природо!
Хитра ти з біса!

Для порівнання наведемо стишкі про природу не якого великого поета, а так незначного, що на него в краю величезних літературних богатств і уваги не звертають — Володимира Палія:

Теб'є природа, Божій храм,
Гдє о любви поють потоки,
Теб'є влекущей нас к мечтам,
Я посвящаю эти строки.

• • • • • • • • • • •

Я в них воспъл зари восход,
 Небес вечерніе пожары,
 Цвѣтов дыханье, пѣсни вод,
 Всѣ искушенья и всѣ чары
 Я пѣл страдая и любя...

Як бачимо, у одного природа „Божій храм“.
 У другого „хитра ти з біса!“...

Завдання і значіння науки так рекомендує:

Ворог батько, ворог мати
 Що не вчили сина,
 І піде він в світ блукати
 Як та сиротина.
 Як між павами ворона
 Поваги не має,
 Так невчений в товаристві
 Голову схиляє.

Ціль науки, щоб не бути вороною між павами
 і щоб сидіти в товаристві пав і панів.

Єго братолюбіє — так братолюбіє:

Ні, хто не любить всіх братів
 Як сонце Боже, всіх зарівно і т. д.

забувши, що в інчім місці до тої високої чесноти
 відноситься більше критично.

Не слід усякого любити без розбору...

А деїнде до народа — забувши на клевети
 — так озиваєсь:

Як би ти знав
 Чого в серці тім повно!
 Як би ти знав, як люблю я тебе
 Як люблю невимовно і т. д.

Франко свариться справді класичними образами!

Ти брате любиш Русь
 Я-ж не люблю сарака,
 Ти брате патріот,
 А я собі собака.

Олицетворена Україна наставляє синка:

Наплюй! Я синку ліпше знаю
 Всю ту патріотичну зgraю.

Як видно і Україна єго не обходиться без фізичних демонстрацій.

А ось яко борець, чемпіон прогреса:

Лиш борися, не мирися
 Радше впадь, а сил не трать,
 Гордо стій і не корися,
 Хоч пропадь, але не зрадь!

Воєнний лопіт, трескіт, тромтадратерія, — знав для кого пише.

Яко пророк, суперлятів, абсолют, так молиться:

Силу рукам дай, щоб пута ломати
 Ясність думкам, — в серце кривди влучать,
 Дай працювати, працювати, працювати,
 В праці сконати!

Тут від чесноти так і морська хорoba тебе розбірає.

Класична черта псіхографії гласить:

І знай, коли щасливую годину
 Ти прозівав, щоб інчих взяти під ноги,
 Тебе самого безпощадно в глину
 Задопчути, як камінчик в брук дороги.

Отцего не хотіли русини вважати за поезію, а коли нинішнє покоління тим наслаждається, то

— de gustibus non est disputandum. Коли поезія є правда, добро, краса, то тут цого всего не найти. Це і не поезія, а стихи: або блудні ідеї, або слина і жовч. Муза не з Парнасу, не кормилася нектаром степів, лісів, садів. Любила низчі інстінкти.

Давні рутенці розпещені божеською музою Тараса і невеличкою, але милою як „дівка русянинка“ музою „Русалки Дністрової“ відкидали це. Це не революційність, соціалізм, радикалізм були тим, що рутенців бридило; Шевченко ж був їх божеством. Це був спеціфічний Франків склад духа, що їх разив, розбиваючи гармонію їх духа і життя борильством (з чужинцями оминав борби; з бідними русинами вона лекша), блудом ідей і чадом лозунгів.

Томас, міністр в кабінеті Мек-Дональда, секретар федерації желізнодорожників, каже, що Англія не може собі позволити на роскіш внутрішніх конфліктів“. Англія не може, а Галич по завітам Франка, може...

Грицай атакує русинів часів „виступу“ Франка методом Франковим; це сміло, бо покоління, яке застав Франко, було для краю більше позитивним, як покоління, котре він лишив.

Наши погляди на Франкову діяльність цілком відмінні від поглядів галичан. Сподіємось, що по якімсь часі погляди галичан не будуть ріжнитись від наших. Також правда мусить бути терпелива.

Так отже ні у парляментаристів, ні у радикалів, ні у москвофілів, ні у писателів основних правд про ситуацію суспільності, її потреби і задачі неходимо; тих правд не винайдено, не витеоретизовано і над краєм зависла катастрофа.

Колиб була буржуазія, тоді і без спеціальних світил в безконечних щодених діскусіях вироблювались-би дороги, средства, ціли суспільно-

сті, бо коли є буржуазія, то інтелігенція працює у неї, на користь її і свою; коли нема своєї буржуазії, інтелігенція наймається у чужої буржуазії і держави, вічно стоїть на роздорожу: совість руська — тягне за своїми, але патрон за дармо не платить і вимагає стислої роботи для себе і от і Франко пише : Nieco o sobie samym, стаття, — авторекомендація.

В наших часах, часах викривлених понять, читається раз враз проти буржуазії. Вдумайтесь і зрозумієте, що буржуазія, це авангард людськості, це хранитель достояння цівілізації — матеріальної, духовової і етичної, основа і двигатель прогреса при тисячах її гріхів.

Ми знаємо і видимо всі блуди буржуазії: на них дивимось тисячі літ; на них показувала 1800 літ християнська аскеза; на них показує 100 літ соціалістична доктрина. Однак знаємо, що де вона повстає, родиться, там родиться праця, достаток, прогрес, культура. Можливо і певно, що є щось ліпшого, кращого, як нинішній лад, але це на довгі часи тільки в теорії.

Говорячи про буржуазію, ми обовязані сказати два слова про новий небуржуазний стрій на Русі— большевізм. Большевізм — на очах всіх - мимо того явище незрозуміле. Єго поняття і величина, це то, що в альгебрі X, Y, Z. Вишукаемо і підставимо місто незвісних X, Y, Z, реальності і всі явища большевізму стануть нам ясними. І так, большевізм, це псевдонім; він складається з двох реальностей: жидівство і пугачевщина.

Пугачевщина звісна: це танець грабежі, рознудданності і голотизму, котрий все і всюди хоче прорватись, але єго держить на привязі організована суспільність. Жидівство також звісне, це паразітізм і експлуатація. Комунізм не є то, о чім снили іде-

алісти 19. віку. Комунізм в СССР., це жидівський капіталізм, що совхозами, вінішторгами і т. п. взяв в свої руки руські капітали. Інтернаціоналізм в СССР., це не висока ідея братерства націй, це жидівський націоналізм, усуваючий всюди народ руський. СССР., це не союз республік, це захват жидами більшої часті апарату державного руського, це завойовання державної адміністрації. Це не республіка — *res publica* — це панування шайки, головно жидівської. Це не революція, в котрій опровергається давній політичний чи соціальний лад, це погром і розгром руської інтелігенції пугачевським танцем під музику жидівства, щоб заспокоїти пугачевський інстінкт руїни і грабежі і жидівську жажду капіталів.

Про інтернаціоналізм, соціалізм, комунізм і інчі високі ідеї не думали ні жиди, ні пугачевці. Ті, що про це думали — їх перебито або вони утікли. Совітизм, це не демократичний прінціп управи через діскусії широких мас, це централізована бюрократична звязь шайок, ячейок жидівсько - пугачевських. Коли говориться про большевізм, підрозумівається голозно пугачевщину. Це не вірно. Пугачевщину суспільність руська була наховстала в двох тижнях; навіть якщо ні, то пугачевщина була давно приливом і натиском позитивних елементів еволюціонізувала до нормального здорового ладу. На дорозі цого стало жидівство. Жиди завоювателі Руї — зречись завойовань не хотять. Жиди по-роботителі руських народів — і цого не зречуться. Жиди екстермінатори інтелігенції і експлюататори плебсу — зміряють всі ті свої завойовання укріпити. Завважали, що навіть Ленін, Дзержинський, Сталін — висказували часами ідеї і думки конструктивні. Троцький і Зінов'єв, Йоффе і Нахамкеси стоять виключно на руїні і розвалі. Пугачевці наситились крові і вогню, жиди ні. Студіуйте сказане одними і другими; ріжни-

ця основна. Питання: Що робити? Отже пугачевці—большевики — вони наші; напились крові братньої і своєї; еволюцією чи переворотом треба війти в лад з міром і розвою. Основна теза: вони наші. Подумайте на Брусілова або Євдокима. Один міг мати памятник до неба високий, другий міг бути може й патріархом. Лицарів і джентельменів мало на світі.

Інче діло жиди. Завоювателі, поработителі, екстермінатори, експропріатори і експлюататори. Пугачевщину вилічите столипінщиною; жидівства пічим. При новій нагоді повторить нову екстермінацію інтелігенції. Руські народи мусять їх вважати тим, чим вони є: тормозом прогреса і розвою і носителями убожества і занепаду, коли їх держиться в руках, а авторами катаклізмової руїни і смерті, коли їх з рук випустили.

Здорова, політична політика диктує помирення і союз большевиків і закріпощених і тероризованих небольшевиків проти екстермінаторів і експлюататорів, завоювателів і поработителів в цілях освободження руських племен.

Українізація Галичини.

Факти, що в основі політичної, державної і культурної організації Сарматської рівнини лежить закон цілості яко головна струя, де областне було струєю побічною — інцидентами, епізодами; факти, що між головними відмінами руськими, українцями, великоросами і білорусами царює закон гармонії на цілих періодах історії аж до кінця 19. століття (кільканайцять літ ХХ-го століття не позволяє, саме воно, нічого певного сказати, щоб було „за“ або „против“ того закона); факт, що часті Сарматії о густім населенні творять круг з центром в губернії Орел (гляди в „Галичина

Піемонтом“), заключаючий в собі Галичину; факт, що в Галичині населення тої самої етнічної язикової групи що на Сарматії, факт, що Галичина є десятою частію українських земель, а шістьдесятю земель о густім населенні цілої Русі; факт, що Галичина економічно на степені павперізму, політично поневолена, культурно глухо провінціональна, етично — зазначивши, що багато одиниць працювало з великим пожертвованням, — є в більшій часті опортуністична, в меншій сервілістична, навіть мерканлістична; факт, що Галич не дав Україні взагалі нічого. — Галич повинен остерігатись ділати на Україну і деструктивно, причинюючись через „будження“ національної свідомості, через „освідомлювання“ до захитання там прінципу цілості і гармонії руських племен. З другої сторони приймаючи в основу політики стан географії, результати історії, бит і культуру за-Збруча і стан політичний, економічний, культурний, етичний на захід від Збруча, виступає конечність піддання і піддання галичан вимогам координації їх життя національного з життям національним за-Збруча. І так застосовуючись до за-Збруча галичани мусить перейти процес українізації.

Що є українізація? Українізація, це процес духовий, котрим галичани стає що до національного світогляду пересічно таким самим, як середній українець, той, котрого він знає з науки і літератури на протязі цілого ХІХ-того століття.

Галичани мусить приняти національно-політичний менталітет українця, то є дивитись в середнім так як він на Україну і Росію, українство і московство; приняти в середнім єго сімпатії і антипатії політично-національні; чутись на тілько українцем і на тілько обще-руском, як вони; загалом стати з галичанина українцем, взяти за взірець Гоголя,

Костомарова, Драгоманова і сотки тисяч знаних і незнаних українців! Галичанин приняв вже назву українця, навіть язик накручує на українське, але остав галичанином і українства в нім політично – нема нічого, культурно – поза культурою белетристичною, дуже мало.

А понеже галичанин наповнений інчим змістом, то той зміст галицький (розуміємо тільки ідеї націоналії) треба викинути: независимство України, її сувереність, соборність, іррідентизм, відрубність, загалом викидати треба повною долиною всі галицькі національні абстракції, не боячись, що викинеться за багато. (Не говоримо про бит! Кожда провінція має свій бит, котрого нарушувати не можна).

Українізуючийся галичанин мусить почути себе зглядом всего того, що видить на Україні більше тактовно, обережно, пасівно. Він мусить усвідомити собі, що він нічого вартістного ще не дав Україні. Він мусить дати Україні себе самого. Він мусить полюбити Україну, як трилітня дитина маму; полюбити таку, якою вона є, добра чи зла, розумна чи дурина, українська чи московська, чи півмосковська, прогресівна, чи козацька, чи монархічна; мусить вважати за свою навіть пинішню, хору і божевільну.

Галичане не потребують боятись, щоб вони не стали „несвідомими національно“. Чи хоть один молекул мозгу у Гоголя, Костомарова, Драгоманова є менше свідомий, як у галичанина?

Чи галичанин не думає, що наведені потентати ума і тисячі інтелігентних людей на Україні, а 40 міліонів простих, мають в крові свідомість величезного історичного процесу, який 1.000 літ відбувається між Чорним і Білим морем, процесу витворованого самим духом історії, самою стихією биту, самою фізигою Сарматії?

Українці свідомі єдності руських земель і культури, а галичани хоче в них вмовити свій брак змислу відчуваання духа руських земель і то накинути українцям яко національну свідомість?

Галичани забув не одну важну річ. Панруську свідомість мав галицький плеbe і інтелігент також від віків в крові і кості. Доцерва в 1860-тих роках світський інтелігент почав її міняти на москоофобство-народоветво синоїм опортунізму і лояльності, а з 1890-тих років потягнув за собою і більшу частину плебесу, але доволі поверховно. Примірів на це повно.

З двох головних групок галичан, одних називали поляки народовцями, других москальофілами. Їх суть ліше виразлиб назви: опортуністи і панруси, бо одні приспособляли свою руську сопість до вимог австро-польських хлодавців, а другі вважали первісно, що галичане, хоть трохи інакші, як „москалі”, але і „ми”, мовляв, „то само, що і вони; ми Русь і вони Русь”. Нізище, в загалі по смерті Драгоманова, опортуністи еволюціонізували, під маскою скріплювання українства, до сагедітізму, а стично слабші аж до меркантілізму. Панруси же заперечили і відкинули всяке українство і стали уважатись русами, руськими. Вони робили помилку, відкидаючи українство, не тільки уточнє або опортуністичне, але і реальний, український провінціоналізм; все те, що дається видіти, чути, дотикати, то є українство етнографічне, наукове, літературне, битове, якого є повно якраз в Галичині і котре муситься вважати вихідною стадією в дорозі до панруськості. Вони понадали часто в комізм і безвихідність.

Опартуністи, тяжко грішачи москоофобством, працювали однак по змозі — многі одиниці всіми

силами - на полі просвітнім і економічнім. Панруси замикались в мріях руської галичині, грішили недостатком акції культурної і економічної, але інстінкт їх був позитівний. І коли їм міг робити закидів скілько хотів, Драгоманов, то москвофобство опортуристів-народовців мало свою основу в слабостях народовців в опортунізмі. Москвофілів треба було звати до праці культурної і економічної, кладучи в основу галицько-русський провінціоналізм, але панруськість треба було їм линити, і самим її адонтувати в такій мірі, в якій її посідали українці Дніпрові, то є в повній мірі; в більшій мірі, як та панруськість, яку посідали самі москвофіли, котрі обмежувались красиною літературою.

Онибка лежала в некоректнім погляді на відношення між собою руських народів, чи племен, чи відмін. Коректний погляд каже руські племена вважати варіететами одного гатунку. *Species: Русь; varietates: Великоросси, українці, білоруси, галичани, лемки, угорці, бачка, в ріжких межах собою етнографічних і культурних спорідненнях.*

Українці на прикладі стоять в культурім спорідненні більшім з великоросами, як з галичанами; вони же в спорідненні етнографічнім майже одно з галичанами.

Істновання тих двох партій-народовців і москальофілів не повинно було мати місця, бо вони не представляють осібних, ні класових, ні етнокультурних інтересів. Їх родило тільки відцющення австро-польських правлячих сил і кругів. Їх родили тільки групові інтереси і слабий геній організаційний русинів.

Пізніце галицьке независимство народовців не є такою високою ідеєю, як видається. Галицький пшебе і інтелігент поконаний під австро-польське ярмо -- розтягнений на землі, придущений, безсиль-

ний, міг мати тільки одне чутство політичне: поміч з за кордону і він єго натурально мав: і поп і хлоп. Але в далішім поколінні гиблений, віючись на всі сторони, він виникнув ріжкі формули для запрещення їх хлібодавців: „Тирольці сходу“, далі москофобство, москофство, независимство, все це яко сіоніма лояльності, спартунизму у сильніших, сервілізму і меркантілізму у слабших. Все це здебільшого означало: ми їх, клятих москаль в порох... Тому це независимство не дало жадних результатів. Воно не серіозне. То не чистий патріотизм, не ідеалізм, а мішанина руської доброї волі, руського сумління і життєвих конечностей.

Вкажемо тут в двох словах на прінципи, які мусять керувати діячем в області життя політичного, коли хоче, щоб його діяльність була позитивною. Необхідно є в основу політики покласти саме життя, сам стан, самі фактичні дані.

Приглянемось трьом областям політичного життя: області соціально-економічній, партійно-політичній і національно-культурній.

Дані життя соціально-економічного для Галича є такі: галичане, це плебс; мінімальна горсть інтелігенції, плебо-буржуазії і пролетаріату головно сільського, то є пролетаріату не властивого.

З того стану речей випливає політика простою дорогою. Вона — коли здорована і натуральна — мусить бути політикою плебсу; мусить лежати в організації плебсу в одну силу плебсу, в одну партію плебсу. Буржуазія мусить, пролетаріят може творити свої фракції, але в тісній координації з плебсом своїм, руським. Інтелігенція — голова і мозок народу — може творити свою фракцію, але також в координації і яко голова головно плебсу. Треба вимовити десять раз: плебс, по разу: буржуа, пролетар, інтелігент, коли хочеться приступити до діла.

Ціль діла: добробут, культура, прогрес. Він лежить в доробку матеріальнім і духовім — в прогресії того доробку. Він лежить в буржуазації плебсу. Заможніший хлібороб доробився, купив ланок, став буржуа; хвала єму за те, не фонтан жовчі; ремісник доробився, заложив фабричку, став буржуа і єму хвала. Суб'єкт заложив склеп, а інтелігент купив каменичку і їм хвала за це. Всі разом закладають банки, каси, товариства — переводять буржуазацію плебсу, при чим через організацію продукції витворюються джерела праці, посади, місця, наповнюються кешеня і жолудок пролетарів, котрі дістають ті місця. Стан руського посідання поширюється, чужинців шахують.

Буржуазація — це перша велика соціально-економічна заповідь для руського народу.

Заповідь буржуазації виконувала інтелігенція по своїм силам і умінні; ділала яко елемент позітівний.

Деякі групи ставили проти буржуазації пролетаризацію в координації з ідеями соціалізму, помагаючи переводити полякам, жидам і німцям пролетаризацію нашого народу. Ідея ніяк не позітівна.

Другою областтю політичного життя, то є груповання в партії. Формула для партійної політики слідує простою дорогою з положення економічно-соціального галичан. Один плебс, з відтинком буржуазії і пролетаріату, з інтелігенцією — мозгом того плебсу — все це разом повинно утворити одну партію, тому що всіх злучила спільна недоля і гніт і проче. Потреба уніфікації груп є так очевидна, що коли її суспільність руська не переведе, то не є спосібна на мінімум політичної не акції, бо то ще не акція, а основи до акції.

Долю Галича поділило багато інших руських земель. Понеже ціхою руських земель є всяка

дісунія; понеже ціла акція завоювателів спріяє вся-
ким дісуніям, їх витворює і піддержує, то ідея
уніфікації на всіх полях всіх Русей: Білої, Чорної,
Червоної і всіх підбитих русичів: білих, великих
і малих, мусить стати основною політичною ідеєю.

Третій круг політичного життя творять ідеї
національні і культурні. Завдання, яке галичане по-
винні собі поставити і переводити, це то, що ми
назвали українізація політично-культурна суспіль-
ності, про котру говоримо. Галичане поставили
своєю ціллю галиціянізацію України. Робота і не-
натуральна і негатівна.

Коли життя є рухом, то в образі представляється нам життя Галича як віз, до котрого гали-
чане запрягли спереду здорового коня: буржуазацію
і могли їхати несогірне вперед, але вони і з заду
запрягли коня—дику дісунію. До того деякі ста-
рались конче випрячи буржуазацію, а впрячи замість
неї химерну пролетаризацію, а з заду більше коней
зі стада дісуній.

Поручаємо до буржуазації допрячи ще два
коні: уніфікацію і українізацію і тогді: вперед! Це
є формула діяльності галичан.

В заключенні скажемо, що коли існує тілько
одна кляса плебсу з так незначною буржуазією,
інтелігенцією і пролетаріатом; коли та кляса плебсу
є і „народом“, „нацією“; коли живе в державі,
в котрій люди поділені головно на народи, а не
на кляси-партії; коли у всякім случаї антагонізми
національні становлять gros всіх антагонізмів вза-
галі, то русини повинні утворити тілько одну одні-
ську партійку—яку фактично становлять—партійку:
русин.

А понеже і та партійка так дуже слаба—еко-
номічно, культурно, етично, то щоб їй дати сили
і самоувіреності у внутрі, а респекту на вні, пар-

тійка мусить почати національну і культурну автouкраїнізацію; мусить стати, не тілько назватись, українцями. Називались піемонтерами; та ідея викликала в ворога радість і погорду. Уважайтесь скромно: малтьезами; назва викличе острах і ренесант.

Вихід формах, в які виливалось життя політичне Галича, українство сінонім сепаратизму — було тормозом власної культури і в житті галичан настав рішучо час, дати своїй культурі солідну базу, адоптуючи ідею українізації. Перед суспільністтю ділемма: або виплине в русько-українське море, або буде і далі продавати свої слабонькі сили ріжким „Заходам“ до торможення „Сходу“ в першій мірі України.

Коли прийметься в Галичині ідея українізації, то галичанин встрепенеться на думку про похід на Київ. Мисль походу на Київ може бути леліяна тими українцями, котрим дорогий Болеслав Хробри, Потоцькі, Вишневецькі, Чарнецькі, Шептицькі. Нормальному галичанинові приснливися похід з Київа: Володимира, Ярослава, Богдана. Якби так галичанин знав, що є Київ, то він від давна, бодай від часів народної „свідомості“ бувби робив цілі походи не на Київ, а в Київ, не з мечем, а з пальмою в руках, так як ідуть туди рік річно десятки, навіть сотки тисяч людей з цілої Русі, від Чорного до Білого моря. Бо до Київа треба іти молитись, коли віруеш, благоговіти, коли не віруеш; змивати Дніпро-вою водою хрещення Полтви, бо Київ, каже Тарас, є святий. Впрочім, Київ може бути спокійний. Від Галичини не грозить єму нічого. Інспіратори походу стремлять тілько, щоб галицька армія розсыпалась кістками поза Галичем. О здобутті Київа для русинів не ходить.

Прості, ясні для кожного ідеї - буржуазація, уніфікація, українізація - містять в собі всю потрійну програму і всі потрібні лозунги економічної, політичної, культурної роботи галичан. Галичане ділають працю позитивну, коли ділають в дусі тих ідей; негативну, коли всупереч їм.

І так буржуазація - каси, банки, парцеляція, комасація, склени - загалом все, що хоть дрібочку побільшує стан посідання і улекшує економічну продукцію приватну чи організовану, творить основний вклад в капітал руського народу.

Щадити, працювати, організувати працю і продукцію в можливій гармонії з іншими руськими продуцентами, в стремлінні гармонії пролетаря-плебесу, буржуа і інтелігента, дасть хоть мінімальні, але позитивні результати. Ідеї соціалістичні і комуністичні між населенням хліборобським, сильно індівідуалістичним; лозунги внутрішньої клясової борби там, де нема кляс, де є всего одна руська кляса, проти котрої стоять дві кляси, жидівська і польська, продукції, достатку, добра матеріального не збільшать, тільки їх зменьшать. Хиба в Галичині мало пролетаризації і пролетаризаторів? Кого ще пролетаризувати? Тих, що мають 1 до 5 моргів землі? На-віщо? Во ім'я якої рації? Щоб сповнилась теорія Маркса, котра перемінена на практику, відбере русинам ті шматки землі, що мають і віддасть її одноплемінникам?

Ідея уніфікації, бодай ідея стримління до уніфікації в питаннях ширшої, загальної натури і в поступовани зглядом чужинців могла зі слабенької суспільності зробити хоть якусь пасівну силу, але силу. Але це даремне, бо власне пульверізація є органічна признака суспільності, котрої відпорність є майже ніяка і котрої сила майже нулею. Чому? Тому, що організм слабої суспільності є так зло-

жений, що його члени мусять поборювати взаємно себе, а не чужинця. Коби ті, що люблять „боротись“ найшли предмет борби поза своєю суспільністю!

Ідея українізації в витеоретизованім нами понятті, сама та ідея, саме її приняття переверне відразу нещасного раба в гордого обивателя, хоть увязненого чужою силою. Коли Галич приняв ту ідею, то „*Słowo Polskie*“ (2. січня 1927.) не писалоб, що не треба ані 20 літ на те, щоб „меньшості“ перестали існувати, і що „metoda Bismarcka dostosowana do naszych warunków nie zawiedzie nas“, бо меньшості відповіли коротко „сказаніем“ о Китоврасі.

Але Галич земля заклята. Не має буржуазії і буржуазної інтелігенції: має тільки плебс, а плебс є все пасівний і має пролетарську заробляючу — нечисленну інтелігенцію. Буржуазія тій інтелігенції не може дати опори, заняття, хліба, бо буржуазії нема, нема великої посіlostі, торговлі, средств, комунікацій, індустрії, а державний апарат і на руських землях не в руських руках. Інтелігенція мусить або пропасти, або йти служити чужій буржуазії, державі і справі.

За Австрії було духовенство якоюсь трошка буржуазією; зачала вироблюватись і дійсна світська дрібна буржуазія; апарат державний в Галичині був дрібочку руський. Австрійська імперія була на половину німецька; була в високій мірі чеська, польська і т. д., отже крихітку і руська. Польща є держава тілько польська і тілько для поляків. І русини, коли йдуть на посади, мусять служити і служать тілько полякам і тілько польській справі, проти русинів, проти руської справи. Це роблять в двоякий спосіб: або стають вповні ренегатами, признаючись до руськості тілько два рази

на рік, в родиннім кружку на Різдво і на Великдень — урядники, професори, вчителі, або служать польській справі яко українські патріоти і діячі — адвокати, літерати, публіцисти, учені. Від них поляки жадають спеціального галицького українського патріотизму. На що він їм? Ідея Польщі яко „*monarstwa*“ дається подумати тільки при наявності сил деструктивних і деструуючих тисячолітній курс історії руських земель — сил удержанючих і годуючих розклад і розруху на Україні по можності вічну. Польща яко держава навіть не велика, не дається подумати без ідеї незалежності, іррідентизму, „соборності“, „самостійності“ України. Тому полякам потрібний русин не тільки яко ренегат, але і яко патріот. Бо у поляків дві мислі; одна — німа Русі, то є України; є тільки Польща і Москва. Але історія пригадує їм, що коли так, то Москва змітає Польщу так легко, як вітер змітає домик з карт. Тому у деяких є друга мисль. Понеже кохаючи українську) державність докінчила та сама монархія що і польську, то Польща і Україна, це може наче Сіамські брати, котрі родяться і мрут рівночасно. Отже... галицькі патріоти може і пожиточніці, як галицькі ренегати, очевидно під услівям, що вони хорі на шаніа *moscovitica*. Така мація у галичан є і її знаходить і Юліан Бачинський, автор книжки: „Україна іррідента“ в „Укр. Прапорі“ з 1. січня 1927. Галичане знають, що від той їх мації полякам (та і німцям) серце тає і вони десятиліттями кождим публичним висказом устним чи писаним зазначають, хочби писали про бараболю, своє антімоскальство то з пафосом, то з іронією, бо — *le ridicule tue* — смішність убиває. Не тільки напевно 1920 р. чи 1921 р., але котогось з двох тих років читаю в львівськім „Впереді“ 1-го мая великими буквами: „Проч з царатом!“ Хоть ца-

ря і царату давно не стало, але галичанин наче з просоння підносить в благороднім революційнім завзятті цей високий лозунг!

Не треба собі робити ілюзій. Галичане — мусить працювати в дусі тих, котрі дають їм посади, заняття. Якийнебудь зізд о кабалістичних буквах УНДО або інших, має сам в собі таке саме значення і варгість, як зізд якого тайного чи явного кружка гімназистів. Але такий зізд міє ціль деморалізуючу: держати руську суспільність в ілюзії, що буцім то щось робиться, що зізди щось значать, коли до них займають становище ворожі сили і що з того може щось корисного вийти. Такі зізди в сучасну пору і в сучасних обставинах повинні радше проголосити менше більше слідує: Нам поліція позволила на зізд з тим, що ми п'ятнично деморалізували суспільність; ми є політичне нічо, бо ми під режимом, де прінцип повіді в повному торжестві, а друге, ми сиролетаризовані, невіднорі; а третє, ми служимо. Ми публічних зіздів і не повинні устроювати, щоб не було видно нашого бессилля і нашої деморалізації. Але — бессильні для широкої політики ми можемо розвинути значну силу в легальній економічній, культурній організації внутрі народу, між нашим плебесом, витворюючи організацією економічною хоть не великі економічні капітали; організацією політичною груп і партій, капітали політичні, а пожичивши і адоптувавши могуті панрусські культурні капітали, дати основу дійсному відродженню нашої суспільності. Отже ширшу політику борби і угоди, в котрій ми тілько інструментом і елементом деморалізуючим і наш край і Придніпрове, лишаємо. Але і в ширшій політиці ми можемо зробити багато. Ми можемо... і повинні молитись, співати і плакати оттак, як у Скутарі молились, співали

і плакали козаки-сердеги, тілько голосніще як вони. Бо у нас є могуча, хоть хора і божевільна, сестра і велитенський, хоть пяний і хвилево пригнічений швагер чи дядько.

Так могли б русини поставити себе і суспільність на становищі викликаючим респект, колиб того респекту забажали. Але... галичане волять „боротись“ у внутрі (вони оминають борби з поработителями; вона неприємна) замість уніфікації; волять приемний поработителям патріотизм, замість українства після взірців великих українців. Суспільність поринає в нірвану, але на щасття історичне фатум, поминаючи нинішню історичну фазу, начеркнене так ясними буквами, що одчаюватись не треба. Політично дитинний, етично нечистий патріотизм галичан, не спинить елементарної сили історії, котрої закони находимо і дефініюємо і нинішнє, хоть як роздуте українство, независимське, соборне, іррідентне, суворене і т. д., те українство, в котрім нема ні тіні ідеалу і ідеалізму, віри і краси, правди і добра; українство, сіоністський блуд і блофу і зради лопне нечайно від разу як миляний міхур на сміх і здивовання самих єго адептів, не тілько тому, що воно йде проти історії, а і тому, що нема мабуть двох інтелігентів, котрі в него вірять, і єго в душі дійсно узнають.

Занепад галицької культури.

В „Лілі“ характеризує Рудницький галицьку науку і літературу терпкими неперебірчивими словами, в „Українськім Прапорі“ Бачинський українську політику; „Політика“ пожичає до характеристики українства слів з патольогії. Кожда групка держить інтелектуальну силу других групок звичайно на границі приличності; і колиб власне не

грішили проти приличності і виховання, тоб мусілось всім признати рацію. Галицька наукова, літературна, політична думка рудіментарна. Берете до рук яке галицьке видавництво, переглядаєте і кажете собі: 20 літ тому читав я в тім самім видавництві то саме. Коли вам в 1925 р. післали пачку газет, ви переглядаєте і кажете собі: в 1924 читав в тих самих газетах то саме; а коли вам пришлють „Український Прapor“, то ви констатуєте, що 3 літа в кождім числі те саме раз під титулом: „Зазив до Ліги Націй“, то знов під заголовком: „До всого культурного світа“.

Читаючи по тім всім про то, що Галич має таки культурну місію не самому підцілізуватись, а європеїзувати Схід, звертаємо увагу хоть групки людей на дороги, як вилізти самим і витягнути край з тої духової забитості. Бо приступаючи до великого діла, треба розпоряджати великими матеріялами. Щоб будувати тунель Готгарда, треба великих духових і механічних матеріялів. Чи Схід, его європеїзація, его піемонтеїзація, не вимагає від Галичини нічого? Чи в країну Гоголя, Шевченка, Костомарова, Драгоманова, Кропивницького, Лисенка, а далі в країну і Пушкіна, Достоєвського, Соловйова, Пипіна, Ковалевського і сотень других, бо і вони – всі ті північні – є і в Київі, і в кождім селі України, не треба прийти з чимсь великим і позитівним в руках? З чим покажеться там галичанин?

Галич не повинен забувати, що єго відношення до України і цілої Русі інче, як відношення на примір Швайцарії або Ельзаса до Франції і Німеччини. Швайцарія і Ельзас-Лоррен видали тисячі людей, котрі є цілком рівнорядні найкультурнішим людям Німеччини і Франції, тому при маленькій території признаються цілком рівними і узnanimi.

З Галичем станеться в відношенні до руських земель то саме, але тілько тогді, коли бодай культурно ввійдуть в руські замлі, в руську суспільність, так як швайцар належить культурно до Німеччини або Франції або і до обох.

Галич мусить піддатись культурній духовій українізації. І так передовсім мусять галичане вповні адоптувати руський язык, яко інструмент культури і руську літературу, яко капітал культури. Бо як не можна будувати дреднавта без капіталу, так Гоголя і Шевченка не можна виліпити також без величезного духового капіталу. І вони,—також і Шевченко ліпились дійсно з величезного загально-русського капіталу, а інструментом творення того капіталу був великий руський язык і спеціально висока духовна, палатня — атмосфера, котрою від дитинства дихали.

І ми приходимо до зазначення спеціфічного значення язика для культури. Як мажа і віл і польська дорога дуже пригожа для домашнього обиходу, так для їзди від океану до океану треба паровоза, автомобіля і аероплану, і як українська література заспокоює частину вимог домашніх, для іншінших культурних вимог не вистарчає, не тому, що язык який там менше спосібний від панруського, а тому, що 50 а може 500 разів менше на нім написано і багато разів менше культурних людей єго вживає і нім би суспільність це направила, то духово перше зубожілаб некорисною, духово непродуктивною затратою енергії, як це і видно в Галичині. Бо язык є средством комунікації мислі. А це средство комунікації, котрим комунікується легко мисль міліонам людей від океанів до океанів, мисль тисячів і тисячів людей, котрі ту мисль вложили в тисячі і тисячі книжок — язык руський — є много раз досконалішим средством комунікації, як язык україн-

ський, котрим мисль комунікується головно робочій клясі — мисль немногих десятків людей, зложена в кілька соток книжок невеличкої вартості.

Література в наші часи, то сотні денників; то тисячі видавництв; то словники для всіх язиків світа; то енциклопедії; то цілі бібліотеки по всім ділам науки; то сотні величезних і тисячі менших цілих бібліотек в кождім місті, у кожного богача і ученого.

Коли це все є, то доперва тогді є література і — капітал, і коли вона є, тогді з того капіталу виросте з босяцтва Горький або самоуцтвом Шевченко. Бо відчуваєте хиба, що Шевченко що до чувств син України-Запорожа, але що до культури дитя цілої руської культури і літератури.

По смерти Драгоманова, українофіла першої половини життя, а більше общеруса другої половини життя, галичане, котрі займались літературою, науковою, публіцистикою, звільнені від єго немилой контролі, почали галицький курс культури, сильно антімосковський у всіх проявах культурного життя. Що до літератури, то думали, що її можна якось витворити самим механічним записуванням паперу, і то так обильну, що буде вистарчати для потреб народу. З великоруської мови тілько переводили деякі твори, не тілько для народу, а і для інтелігента, зазначуючи тим, що руська мова і інтелігентові є і повинна бути чужою. В той спосіб умисно затикали обильне безпосереднє джерело культури, так необхідиме хотіби і для пізнання українських земель, джерело, котре повиннобуло давати напій головний, де українське повиннобуло служити яко мілий близчий нам десерт. Бо властиво треба було голосно пропагувати і ясно акцентувати ідею, що в основу галицької культури потреба покласти повне знання всіх українських

і руських земель. Послідовно треба пізнати публіцистику, бит, географію, історію, поезію, белетристику цілої Русі, скілько дається. Послідовно треба наставати, щоб кожде товариство, група, одиниця, запаслись київськими, петербурськими, московськими днівниками, періодиками, компендіями биту, географії, історії, більше як поетами і романістами. Консеквентно треба було основувати інституції для пізнання панруської культури.

Замість того галицькі грамотії подумали: „Драгоманова, Богу дякувати, нема; тепер ми на його місці“. До суспільності же сказали так: Ви читайте пильно це все, що ми вам будемо писати, а і самі пишіть — не святі ж горшки ліплять пишіть як знаєте і тим способом витвориться література і станемо на рівні з другими культурними народами. І пішли писати і читати то, що (після того що пише Рудницький в „Ділі“ або Грицай в „Українському Прапорі“, або „Політика“) в найбільшій часті не повинно було бути ні писане, ні читане.

Доперва коли настали часи, де невне мінімум культури стало для громадянства необхідним, стало ясно перед очима одні страшні явище: пустинний або негатівний стан публіцистики, літератури і культури так що до методів, як що до ідей, доктрін, системів, як що до суті взагалі.

Методи публіцистичної і літературної розмови, наслідуючи Франка, коніють полеміку баби Грицихі і баби Гринихи. От примір: „Український Прапор“, орган галицької дільчоматії, обіцяє 15.лютого 1926: „Роботою О. Назарука та його особою займемся небавом основно“. Бачинський там-же, критикуючи програму української національної партії, закидає авторам: „чванливе пустоменьство“, „ординарну мегальоманію“, „безглазді фрази“ і т. д. Субстантіва можливі і певно вірні, але яка фінезія в адектівах,

Письменство галицьке служить місцем, де з організму можна устами викинути все, що в середині непотрібного пагромадилося.

Що до ідей, систем, доктрін, то „Політика“, без сумніву видавництво групки найінтелігентніших сил, пише: „У нас нема нормальної, здорової громадянської думки, бо головні чинники, які її витворюють, оживлюють і орудують, у нас або не існують або є в стані дегенерації“. Прогрес, культура, відродження в Галичині отже або пірвана („не існує“), або дегенерація. Редакція „Політики“ подає реформу преси як раду „до піднімання цього стану“.

Можна б заждати, щоб побачити в будуччині ту реформу і її результати. А можна, не жучи і цілком не перешкоджуючи реформі, сказати, що реформа преси є фразою, бо лихо в тім, що нема властиво цьо реформувати, коли не духові капітали, не методи, не ідеї. Тимчасом капітали, їх.... нема; ідеї.... пріमітівні: міркування, котрі треба більше відкидати піж реформувати, методи.... ах, ними треба стидатись і не пускати на папір.

В кінець цілість змісту культурної мислі характеризують, крім повищого, слова Грицая в „Українськім Прапорі“ з 1. лютого 1926: „В нас цілими десятиліттями все одно і то саме“.

Всім отже ясно одно і всі сходяться на одному: „У нас нема“.... Отже кормились літами пісною юнкою; величали її і прихвалювали; читали томи і томи видавництв „літератури“ і „науки“: гаяли час; за мало попадало вартісного і констатують як результат відродження: „у нас нема!...“

Ми ще в „Востоці і Западі“ виділи, що у нас нема і не буде і висказали думку покласти на „index“ навіть багато з того, що є і оглянувшись за сильнішими джерелами, перечуваючи тогді, що

суспільність задавиться Ruthenica-mi, а що у нас „цілими десятиліттями одно і то саме“, то приходиться повторити нині наш висказ, бо коли культура Галича піде далі по тій самій дорозі, то за дальнє чверть століття не буде вже до кого озиватись. Ліквідація духовна.

Країна могил.

Виведені в трактаті історичні закони відносяться до цілої Русі — північної і південної - Дніпрової. З подій же самої південної Русі викристалязуємо один основний закон, котрого вище виложені, оскілько тичать південної Русі, є тільки частями.

На південній Русі є багато могил. Це звісно. Але ми хочемо не тілько сказати, що південна Русь є країною могил fact excellente, але і країною могил в символічнім розумінні. Південна Русь це край, в котрий ішли народи в часах передісторичних і історичних наче тілько на те, щоб там битись, робити її цвинтарем; сипати могили. Цей процес і до нині не скінчений. Південь характеризує то, що право власності до него одного народа вічно було оспорюване другим; це земля, на котрій жаден народ, котрий на ній сидів, не був заінtabульований; це вічна країна аспірацій. На тисячліттях передісторії і історії підносили і підносять до неї право ріжні народи і то з рішучаим успіхом.

Південь це край, котрий і до южноросів — належав тілько короткий період. І хотіть южнороси не відступали від права на титул до власності Южної Русі, другі, не багато звертаючи на це уваги, раз враз підносили і то з повним успіхом своє право на власність.

Важне ще і то, що жаден народ в своїх борбах о незалежності не числив на чужу інгеренцію

в такій мірі, як южнороси. Тут робиться зависимою независимістю в високій мірі від інгеренції турків, татар, шведів, Польщі, Молдави, Сіверної Русі. В наших часах від німців, поляків, антанти. Тут історик шукає звязей з Францією, Наполеоном, Фридрихом II., Бісмарком. Тут всі групи націоналістів — Грушевського, Винниченка, Скоропадського, галичан, навязують з німцями. Словом, тут ясно виступає свідомість южноруського (українського) безсилля. Те чувство безсилля і те дійсне безсилля є законом історії Южної Русі, оскілько вона виступає якою южна. Закон безсилля і закон могил творять один закон, присущий Южній Русі.

Для того, щоб ослабити аспірації других народів, інстінкт історії і дух історії велів великим організаторам давньої Русі не ограничуватись апі на миг ока Южною Русію, а змагати розширити свою потугу на цілу Сарматію, роблячи від удачі або невдачі зависимим своє бути або не бути.

Для того найбільший організаторський гений козаччини, Хмельницький, видячи вічно оспорюваний титул власності Южної Русі непевним і шатким, піддає країну під найближчого її по культурі і сімпатіям руського царя, то є лучить з краєм оспорюваної власності.

Для того інстінкт найсильніших умів України — відкидає сепаратизм і стоїть на унії Русей.

Щасливі землі, до котрих століттями чужинці не підносять прав до власності. Щасливі шведи, норвежці, бріти. Кроваве зарево висить вічно над Єгиптом, Месопотамією, Україною. Що з того слідує?

Коли географічні услів'я і історія не дали на тій країні права на независимість, то остає синам країни шукати найдогіднішого протекторату — коли хочете — найлекшого ярма.

Україна той протекторат найшла в північній Русі і утворила з нею соборну Русь. Юг почувся

гарно. Веселість, легкість, гумор почувся в слові устнім і писанім южанина. Але почувся і каприз, і взявся він ось так:

Цівілізація при данім інтелекті чоловіка діло повільне. Руські землі холодні, одностайні; їм тяжко вийти з примітивного хліборобства на інтенсивне; тяжко індустріалізуватись; до того на великих просторах торгівлі, елемент інтенсивної - і організаційної мислі змонополізована інородчеським, жидівським елементом. Русь -- тяжкий віл не може так бігти вперед по дорозі життя, як, скажім, лев. Руська інтелігенція цого не хотіла розуміти, що і вона сама є органічно тою тяжко подвижною головою тяжко подвижного організму: поступова тільки на словах і фразах. Обвинювати треба було себе, голову, то є п'ять міліонів інтелігенцій, а не одну маленьку частину себе -- царя і правительство.

Інтелігенція поставилась шторцом проти результату історії її еволюції краю, то є шторцом проти себе самої. Голова - мозок народу, проти себе, власної голови. Во-какемо, що головою народу були міліони інтелігенцій, а не царь, великі князі і скілька тисяч їх служби. Жиди, винний організаційний інтелект, підстерегли каприз інтелігенції, використали його, викликали пугачевицю, хуліганщину на великий розмір і відтяли голову Русі, стяли міліони інтелігентів.

Причепивши ємо голову до туловища Русі, жиди почали утверджувати розвал. До южанина сказали так: після віковічного закона безення люді і після віковічного закона сили інтелекту, ми хочемо зайняти бульовати наше право на власність на Україні. Тому підносимо блоф українізації, то є рівноправності і справедливості. Ми вам дамо українізацію України, ви нам признаєте юдеїзацію України. Ми вам дамо право слова, ви не будете спро-

Тільки нашому праву на ваші землі і державні лягуші, а далі може і приватні. Ви нам Крим, Україну, Білу Русь, ми вам Сібір. Понеже любите борбу для борби, для спорту, ми пускаємо вас на таких же українців, южан, малоросів, але таких, що не відкидають руськості, робимо їх „москалями“, „чужинцями“, на те, щоб ви мали з ким боротись і щоб не боролись з нами. Місце руського язика буде занимати наш — німецький діялект. Понеже він є німецьким, то тим скріпляється і німецька потуга у вас; язик ваш, український, займе належне єму місце... в гешефті жида з мужиком.

Так отже борітесь, поборете, ви їх, а ми вас:

Так українське безсилля робить край на переміну пожарищем-цвінтарищем в одній фазі, пора-
бощеним в другій фазі. Ідея независимої України, результата слабої політичної мислі. Бит і розвій за-
безпечити їй може тілько нерозривна, повна луч-
ність з Великою Русію, тілько європеїзація, то є
германізація, британізація політичної мислі; тілько
розмах панруського ідеалізму.

• • • • • • • • • • • • •

Р е з ю м е.

Політичну мисль Галича, України і цілої Русі чи Росії мусить детермінувати:

1. Закон цілості, яку виказує історія Русей.
2. Закон гармонії Юга і Сівера. Коли цей закон визнавали Гоголь, Костомаров, Драгоманов, то простіть, що ідучи за модою, назовемо его після ініціялів Г. К. Д., закон гакадизму.
3. Закон політичної неповнолітності і культурної анемії.
4. Тілько на юзі: закон безсилля — цвінтарищ — могил.

Є чотири тайни, пояснюючі, чому Україні не бути независимою: брак (осібної) території, історії, биту і культури, а яко наслідок тих чотирьох, дальші три: брак українського менталітету, брак ідеалізму-патріотизму і брак Гарібальдія. Кроваві експерименти — коли будуть — докажуть ще раз нашу тезу.

5. Закон супердержавних організацій, який виказує нинішня доба всесвітньо. історії.

6. Даж-божі дари ширились на руських землях в першім періоді історії Русі 9—13 століття, з півдня на північ; в другім, 13—18 століттях з півночі на південь. В першім періоді йшла руська експансія з півдня. В другім руська експансія з півночі, руська кольонізація — з півдня.

7. Чорнобожі дари йшли і зі Сходу — татари-турки; нині йдуть від головного сукцесора, Турецької імперії — Англії, і з заходу: шведи, Польща, нині гроза німецька і її союзниця жидівська.

8. Пункти 6. і 7. кажуть, що все руське є взагалі конструктивне мимо всяких політичних егоїзмів; все (політичне), що іде від вичислених сусідів — негативне, деструктивне. Руське означало завсіди визволення, в дальшій стадії нашу експансію; сусіднє, не руське, означало завсіди інвазію, порабощення, чужу експансію, а наш розгром.

9. З Русі в Галичину неслася, від Хмельницького почавши, що кілька десятків літ хоругов надії і воскресення численними руськими полками, а потентати пісні і слова: Бортнянський, Шевченко, Ніщинський, Лисенко, несли умилительне слово благовісті.

10. Галич, земля заклята, несе на Дніпро свою псевдо-українську проповідь і підносить навіть меч по мислі і духу чужих поработителів України.

11. Замість плянів пропаганди на Україні, Галич повинен занятись собою: 1. буржуазація плебсу; 2. уніфікація партій; 3. культурна українізація, — це рамки, в яких треба вложить всі свої сили і працю.

Трактат називається „Загадка України і Галичини“. Завданням его є розвязка загадки. Що до України, відповідь наша пояснює історію; що до Галича, відповідь наша предсказує історію. В тім наша певність, наш спокій і наша радість, бо все минеться, одна правда останеться. І хотіть нинішній день ні трохи не наш, завтра вповні наше.

Політичне сумління українця - уніоніста може бути спокійне. З ним душа Сарматії.

Галич — хай снить о щастті, хай молиться до сходу сонця і хай шепоче слова пісні, котра співається в церквах в Велику Суботу: Не рыйдай мене Мати, воскресну убо и прославлюся.

ЗМІСТ:

	Стріб.
Від автора	3
Будучність — рефлекс минувшини	5
Закон єдності руських земель	6
Політична неповнолітність Русі	12
Засилля жидів ілюстрацією значіння організацій	13
Цивілізаційна роль Русі	19
Основи гармонії українства з московством	24
Хартія 10. січня 1917. і самоозначення народів	27
Українізація України і її характер	34
Драгоманов і Галиччина	41
Українізація Галичини	65
Запенад галицької культури	78
Країна могил	84
Резюме	87

